

ÖRÖMÖT AKARTOK?

IRTA:
PAKOCS KÁROLY

KORDA R. T. KIADÁSA, BUDAPEST.

ÖRÖMÖT AKARTOK?

NAGYBÓJTI KONFERENCIÁK.

IRTA:
PAKOCS KÁROLY

KORDA R. T. KIADÁSA, BUDAPEST, VIII. MIKSZÁTH K.-TÉR 3.

Nihil obstat.

Dr. Julius Czapik
ensor dioecesanus.

Nr. 413.

Imprimatur.

Strigonii, die 13. Februarii 1933.

Dr. Julius Machovich
vic. gen.

I.

KRISZTUS KERESZTJE: AZ ÖRÖM REJTŐHELYE.

AZ ÖRÖMTELENSÉG ÚJ ÖRÖMOK FORRÁSA.

Ha meghallgatjuk az emberi szívek ütését, ifjak és öregek vágyainak a hangját; ha embertestvéreinkkel a legközömbösebb dolgokról is beszélünk, ha dolgozunk, ha szórakozunk, ha reggeltől estig önmagunkat és a szomszédlelkeket figyeljük: valami csodálatos nagy *lélekzúgást* hallunk, mely úgy tölti be az ébrenlevő világot, mintahogy az éjszakát tölti be a csend. És ez a lélekzúgás csupa apró kiáltásokból tevődik össze. A kiáltások a legkülönbözőbb formákban hangzanak, de végelemzésben kétféle kiáltássá egyszerűsödnek. Az egyik azt mondja: Ó, örömet adj nekünk világ! A másik azt mondja: Élet, élet: ne vedd még el, hagyd meg még egy kicsit a mi örömeinket!

Keresztény testvéreim, ennek a kettős nagy kiáltásnak az elnémítására ketten vállalkoznak: a Világ és az Isten. Nem az a világ, amely Isten szent alkotó kezei közül kikerült, hanem az a világ, amelyet megrontott és elkevélyített a sátán. Az a világ, amely most tombolja ki magát és vívja rettenetes harcát saját tehetetlensége és a feladat lehetetlensége ellen.

Láttam nyűgös gyermeket, kinek türelmetlenségét édesanyja minden lehetséges módon akarta kielégíteni. Épen ölében volt a gyermek. Egyideig hallgatott. Aztán el kezdett sírni. Édesanyja ringatta egy darabig. Akkor elhallgatott. Kis idő múlva a gyermek megint el kezdett sírni, mert unta már a ringatást. Akkor édesanyja letette a földre. A gyermek elhallgatott, mert tetszett neki az új helyzet. Kis idő múlva megint sírt, mert megunta a földet. Anyja megint fölemelte. Akkor megint elhallgatott a gyermek. Egy idő múlva megint sírt. Akkor játékot adott a kezébe. A gyermeknek tetszett a játék, de csak kisideig: aztán lecsapta és megint sírt. Sírt a kifáradásig s aztán elaludt.

Keresztény testvéreim, ez az örökké türelmetlen, örökké ujság után vágyakozó gyermek az egész élő emberiségnek az ábrázolója. Így nyugtalankodik és vágyik örökké új örömök után az ember és a Világ, amely anyának tolakodik fel: a legkülönbözőbb módokon törekszik betölteni az emberi vágyakat. Ha a földön nem érzi jól magát, megnyitja neki a levegőt és repülőgépeken fellöki a hideg magasokba. Ha visszasírja magát onnan, akkor megnyitja neki a föld gyomrát: leviszi a bányákba, ahol játékszernek terem az arany, vagy buvárhajón lesüllyeszti a tengermélybe, hogy gyöngyöket halásszon. Gyermekkel megkóstoltatja a nagyok örömeit. A felnőtteket esztelenekké, állatokká teszi: hogy örüljenek. Színházakat, kabarékat, mozikat, cukrászdákat, kávéházakat, korcsmákat, hangversenyeket, olvasótermeket nyit meg az embereknek, hogy jól érezzék magukat a földön és mondhassák: örülök, boldog vagyok! Ezenkívül megkönnyíti szenvedéseiket: operációk alatt elaltatja az embereket, hogy ne érezzék a kések kinjait. Szomorúság idején szesszel és bűnnel itatja őket: hogy ne érezzék a lélek kinjait. Kemény üléseket kipárnáz, életmódot kényelmesít és

mindent, ami kezeügyébe esik, felhasznál arra, hogy örömet hozzon az embereknek. És az ember, mint a türelmetlen kis gyermek, néhány napig örül az új örömnak, aztán erőt vesz rajta a nagy nyugtalanság és ordít fáradásig: új örömök után.

És ez a kiáltás mindig hangosabb, minél nagyobbak a világ erőlködései. És biztos jele annak, hogy az ember mindjobban távolodik az örömtől. Ha valaki nagyokat kiált az öröm után: annak nincs öröm a szívében. Mert ami bennünk és velünk van, azután nem szokás kiáltani. S úgy is van: a mai ember hiába járja napról-napra a mozit, színházat, korcsmát, kávéházat: nincsen öröme. Hiába keres véres szemekkel, ziháló mellel örömöket: nincsen öröme. Sőt bátran mondhatjuk, ez a világ különösképen a szenvedések, az örömtelenségek világa.

Hogy erről meggyőződjetek, nem viszlek el titeket, keresztény testvéreim, kórházakba és nem hallgattatom veletek operált betegek éjszakai jajkiáltásait. Nem viszlek el a börtönökbe, hogy hallgassátok a szabadságuktól megfosztott emberek átkozódásait. Nem viszlek magammal városvégek pinceoduiba: ahol kiéhezetten és félmeztelenül irgalmas szívek dobbanása után hallgatózik a nyomorúság. Nem szükséges oda mennünk, ahol kiáltó a szenvedés: hanem elmegyek azokra a helyekre, ahol ti örömet kerestek. Ha szegény munkás-emberek vagytok és estefelé hazamenet betértek a korcsmába vigasztalásért, örömért én is betérek veletek és odaülök mellétek. Mikor a második, a harmadik pohárral is felhajtottatok, megkérdezem tőletek: Na, most boldogok vagytok, most örültök? Örültök-e szegény emberi lelkek? És ti csálhatatlanul azt fogjátok mondani nékem: Mit kérdez-tél? Boldog vagyok-e? . . . s elgondolkoztok egyideig s aztán felelni fogtok elkomorodott arccal: Nem, nem! Én nem vagyok boldog! És iga-

zat fogtok mondani. Mert, amig ti isztok: addig házatokba mind-beljebb térül be a szenvedés. Minden csepp italotok egy csepp vér lesz a ti gyermekeitek arcából, amelynek pedig rózsásnak kellene lennie. S abban a pillanatban, amelyben megtántorítottalak titeket ezzel a kérdéssel: ti öntudatlanul is meglátjátok gyermekeitek elsápadását és eltorzul a ti örömtők: és azt a látszólagos kis meglegedettséget, melyet belétek bódított a szesz, megöli ez a látomás. — Vagy, ha uri-ember vagy és barátaiddal versenyt éjszakázol, kártyázol. Te nyersz és kacagsz az örömtől: én láthatatlanul odaülök melléd és megkérdzek téged: Örülsz, szegény emberi lélek? És te nyerő ember ennek a lelki kérdésnek a hatása alatt belátsz egy háznak a belsejébe: látni fogod a te kártyás társad asszonyának az arcát, amely hajnaltajt álmatlanul, kiveresedett szemmel nézi az órát és kezét tördelve várja haza az urát, akit te kifosztottál. És megrémülsz ettől az arctól és én mégegyszer megkérdzek; te nyerő, te kacagó ember: Boldog vagy? örülsz, szegény emberi lélek? És te azt fogod mondani, tudom, hogy nem örülsz és nem vagy boldog és felállasz a játékasztal mellől és eszed nélkül mégy haza, újabb csalódással és újabb vágyakozással. És bárhová kísérlek titeket és bármikor kérdezlek meg titeket: választotok mindig csak ez lesz, mindig csak ugyan az lesz!

Mert az örömet az örömben keressétek: pedig az Isten máshová rejtette el az emberek számára az örömet! Az örömnak a *rejtőhelye*, keresztény testvéreim: a szenvedés, a szenvedés!

Aki járkal az emberek között és hallgatja felsóhajtásaikat a szenvedések között: mintha a pogány világot látná újra feltámadni. Azt a pogány világot, melyből hiányzott a természetfölötti látás és érzés.

A pogány lélek a szenvedésnek csak a kéréget látja: azt a külső, keserű, érdes felületet, amely elrejti a szenvedésnek isteni magvát. A pogány lélek csak a jajgatást hallotta, mely fölszakad a szenvedő ember ajakáról és irtózáttal tölti el a szenvedő ember körül álló egészségeseket. De nem hallotta meg azt a tiszta lelki hangot, mely a jól szenvedők-ből az ég felé könyörög és önmagában bírja megkönnyebbülését. A pogány lélek a szenvedő ember arcának csak eltorzulását látta, mely az első pillanatban ékteleníti el a teremtés koronáját: de nem látta meg, nem várta be a szenvedő arcnak elszelidülését: amelyben földöntúli fénnel vonódik be, megszépül, megistenesedik az emberi arc.

És hiányzott a pogány lélekből a szenvedésben rejtett örömnök természetfölötti megérezése is. Tudjátok, keresztény testvéreim: Mi ez a megérezés? Vannak emberek, akiknek különös delejes érzékük van a vízzel szemben. Ezekkel az emberekkel szoktak víz-szegény vidékeken vizet kerestetni. És ők vesszővel a kezükben mennek-mennek a vizetelen helyeken s egyszerre megállnak, mert valami különös nyugtalanság támadt bennük: vizet érznek a mélyben, anélkül, hogy belátnának a földbe. Akkor megjelölik a helyet és mondják: Itt furjatok! És a vízkeresők fúrnak és fölfakad a víz. Akinek nincsen meg ez a különös érzéke: az hiába fogja bejárni a hegyeket-völgyeket, sohasem fogja megérezni a föld bensejében csobogó, tova rohanó vizeket. Így voltak a pogányok is. Jöttek-mentek a szenvedések hegyein és seholsem érezték meg sziklák alatt a vizet, a szenvedés alatt az örömet: az üdítő, lélekmegváltó gondolatokat és isteni vigasztalásokat.

És mennyi lélek jár ugyanilyen érzéketlenséggel a szenvedések tetején! Nincs bennük sem természetfölötti látás, sem természetfölötti érzés a szenvedésekkel szemben. A bajokat csupán csapások-

nak nézik, amelyek arravalók, hogy vérig sértsék, megtörjék az emberi lelkeket és ellenük egyetlen orvosságot ismernek: a menekülést. Menekülést a szenvedélyektől kínált poharakhoz, vagy ha már ezek sem izlenek, a halálhoz. Hogy mennyire nincsen természetfölötti gondolkozása ennek a kornak a szenvedésekről: bizonyítja az öngyilkosok ijesztő nagy száma. És bizonyítja a mai ember magatartása az öngyilkossággal szemben. Ha bennünk természetfölötti gondolkozás volna, nem temetnénk el pompával a szenvedés elől öngyilkosságba menekülőket. Nem mondanánk fölöttük dicsőítő gyászbeszédeket: mikor igazában nem hősök ők, hanem gyáva megfutamodók. Ha mi természetfölötti módon gondolkoznánk a szenvedésről: akkor nem az állati ordítást hallanók meg csak a szenvedő emberben, hanem azt az isteni szót is, mely a jó szenvedés nagy lélektisztító munkájára figyelmezteti az emberiséget.

Mennyivel más keresztény lélekkel nézve a szenvedés! Keresztény testvéreim, az Isten nézőpontjából tekintve a szenvedés

a) *a szeretet kettős parancsának a próbája!* — Addig könnyű szeretni az Istent, amíg ez a szeretet mézet, kényelmet, könnyes ömlengéseket jelent. A szeretet nem a meggyengült idegzetű emberek szívének időnként való ellágyulása! Ó nem! Az igazi szeretet terhet, kitartást, szívósságot jelent! Addig könnyű szeretni az Istent, míg simogató keze jár fejünkön és nyomában fénylik a jólét! De akkor szeretni az Istent, amikor a szeretet szenvedést jelent; amikor bolsevizmus dühöng a katolikus templomok és az Isten evangéliuma ellen: ez a szeretet! Addig könnyű szeretni az Istent, míg ruháinkat drága prémmel szegélyezhetjük és asztalunkat drága ételekkel terítik meg nekünk! De mikor lerongyolódik a ruhánk és anyagi gondokkal van tele a fejünk: akkor kitartani az Isten

mellett, akkor szeretni az Istent: ez a szeretet! Addig könnyű szeretni az Istent, míg szinte minden lépésünk sikerül! De mikor kudarc jön kudarc után s egyik sikertelenség kergeti a másikat: akkor szeretni az Istent: ez a szeretet! Addig szeretni az Istent, amíg az ő akarata megegyezik a miénkkel; amíg az ő isteni és egyházi törvényei a megvalósításban nehézséget nem okoznak: észre sem vehető teher! De amikor a magam korlátolt, kis látókörű véleményét kell feláldoznom az isteni törvény megvalósulásáért: ez a szeretet! A nehézségek, a bajok, a szenvedések: ezek a szeretetnek isteni próbái!

b) A szenvedés *a lelki értékek fölszínrehozója*, a legnemesebb emberi erények kiváltója.

A szenvedés teremti meg a legigazibb kapcsolatot az éggel. Gondoljunk csak az Olajfákhegyi éjszakának Krisztusjelenetére! Az Úr a haldoklás fájdalmait szenvedti: vért könnyez, vért veritékezik. A lelke már égő eleven seb, mielőtt testét szenvedésre adná. Amint az Irás mondja, sokszor felhördül, rettentőket sóhajt. Haldoklása épen nem szelid kimulás e világból. S amint így szenved: fény támad az ég felől, angyal száll az ég és föld közé és kelyhet nyújt az Úrnak. A kehely első izlelésre a keserűség kelyhe. Megirtózik attól Jézus embersége, mielőtt kiinná. Az Atyát kéri, hogy vegye vissza tőle. Az Atya azonban nem enged. Az Isten nem enged az embernek. S akkor Jézus kiissza az egésztest és csodálatos! a keserűség kelyhe a vigasztalás kelyhévé változik e pillanatban: az Úr megerősödve áll fel a Halállal való első küzdelem teréről. — Ez a jelenet ezerszer és milliószor ismétlődik a lelkek történetében. Az emberek szenvednek: sokat szenvednek. Mennyi embert gyötörnek halálra testi bajok, lelki bajok! Egyik-másik szinte a vértizzadásig szenved. S ha van még bennük katolikus életfelfogás, leborulnak a földre, sóhajtoznak az égfelé. Ők a szenvedés el-

mulását kéri: Isten nem adja meg azonnal; Jézusnak sem adta meg. Hanem megvárja, hogy a szenvedés megérje gyümölcsét, kívárja azt az eredményt, melyet a szenvedés végigtűrésétől tett függővé. S aztán, ha kiszenvette magát a lélek: fényesség támad abban, angyal jár égből a földre, földről az égbe; Istentől az emberi lélekhez s embertől az Istenhez. Így kapcsolódik össze a lélek az Istennel a szenvedés melegében.

A szenvedés váltja ki az emberi lélek legigazibb értékeit. — A lélek, amíg nem szenved: közönséges, kicsi, szürke, mint a többi. Mikor azonban rázúdul a szenvedés; gyötri, égeti, kinozza a baj: akkor váltódik ki belőle a hősiesség és hamvad el benne a közönségesség. — Gondoljunk, keresztény testvéreim, assiszi szent Ferenc példájára! Gazdag ifjú, jókedvű és gondtalan: csupa kedvesség, csupa dal. De nem különb Itália százezer más gazdag ifjú-emberénél. — Elindul dicsőséget keresni: lovag szeretne lenni; különb, mint a többi. Eddig még ugyanannyi, mint minden ifjú, aki nagyságról álmodik. De a lovagságból nem lesz semmi: elfogják, börtönbe vetik; vége minden reménységnek. Így hiszi ő, de másképen gondolja az Isten. A börtön elveszi tőle a napfényt. Lándzsát dőf ifjú kedélyébe. A börtön megfosztja szabadságától. Lándzsát dőf nagy zabolátlan szabadságszerelmébe. A börtön elrabolja tőle barátainak hangos társaságát, édesanyja melengető simogatását. Lándzsát dőf a szíve közepébe. Enni alig adnak neki és nem töltik tele poharát édes tüzes déli borral. Lándzsát dőf a börtön teste kívánságaiba. Csupa szenvedés, csupa szenvedés! Először tiltakozik: nem, nem akarja a szenvedést; ő jókedvre és napsugárra született. Isten azonban tovább kínálja a keserűség kelyhét. Akkor könyörög, hogy elég volt már talán. Isten azonban tovább kínálja őt a kehellyel. Ő issza azt és szenved. És minél mélyebben üríti ki a kelyhet:

annál igazabban tárul föl előtte saját lelke mélysége: kipattan előtte a zár, mely eltakarta őt, az igazit. Végre teljes valóságában látja meg magában azt a mélységet, melyet eltakarta eddig a könnyű vidámság, a gazdagság, az éjszakázás, a lovagi dicsőségvágy, cifra ruházkodás, emberi dicsőségek és cafrangok szeretete: egyszóval, amelyet eltakarta előle eddig a hiúságok hiúsága. S ahogy föltárult előtte a lelke mélysége: tele lett világmegvetéssel, ami a testet illeti; és tele lett nagy mindent átfogó Istenszeretettel. Az emberi lélek legszebb értékeit tipró vagyon és hiúság hatalma alól felszabadulva lelke méltóságára ébredett és elszántan vágott neki az új életnek, melyre igazában mindenkit hív az Isten. S ez a lelki folyamat a legkülönbözőbb változatokban titokban és nyíltan történik sok-sok szenvedő lélekben.

Nem idézem nektek, keresztény testvéreim, azokat a költőket, akik a szenvedésből merítették legszebb gondolataikat. A Szentírásnak összes szenvedésre vonatkozó helyeit, a szenvedés isteni nagyságának és szükségességvoltának nagy hangoztatásait nem idézem: hanem csak egyetlenegy mondásra utalok, Jézus Krisztuséra: aki a megváltás nagy művében döntő szerepet adott a szenvedésnek. Ő mondta: „Az Emberfiának is előbb szenvednie kellett és csak azután bemennie az ő Atyja dicsőségébe!” Fölséges gondolat, keresztény testvéreim! Előbb szenvedni és csak azután örvendezni! Ez az emberi életnek, a lélek sorsának krisztusi egymásutánja, isteni magyarázata. Más sorrend nem lehetséges. Azért, mikor a világ meg akarja törni ennek az isteni gondolatnak az erejét: csődöt mond. A jelen üdvrendben a szenvedésnek megváltói szerepe van és ez szüli a léleknek az igazi örömet.

S ezt nemcsak szavával hirdette így az Isten, hanem az ő egyszülött Fiának földi sorsában is így mutatta nekünk.

Az Úr élete sorozatos szenvedés, megélnkítve néha-néha egy-egy csepp örömmel. S ezt nem azért tette, mintha szüksége volna megváltói munkájának erre a rengeteg szenvedésre. Az Istenfiának nem volt szüksége arra, hogy minden bajunkat a vállára vegye a karácsonyi fázástól a hontalanságon és a lelki szomorúságokon át a Golgotáig. Elég volt volna egyetlen mélységes testet-lelket átjáró szomorúság. Elég volt volna az, hogy megszületett embernek, élt ember gyanánt és meghalt értünk ember gyanánt. Ha egész élete dicsőségteljes út volt volna Betlehemtől Jeruzsálemig és az emberi lelkek nagyszerű meghódítása jelekkel és igékkel: ez is elég volt volna bizonyára. De a mi Urunk Istenünk számolt az emberi természettel úgy, ahogy van. Jól tudta, hogy az embernek nem elég egyetlen nagy indítás, nem elég egy példa: neki nagy indítások és folytonos példaadás kell, hogy valamire menjen üdvössége dolgában. Az Isten számolt az emberi természettel, mely szívesebben tér el az Istentől; bujik el előle, mint Ádám tette valamikor: és csak vonakodva nagynehezen tér vissza az Istenhez. — Az egészséges ember azt hiszi, hogy sok ideje van még a megtéréshez: azért halogatja a jót és kergeti magától az odaát való életre gondolatát. Az életvidám ember könnyebben kacag a világnak, mint mosolyog az Istenre: mert a világ örömei sokkal közelebb férkőznek a szívhez, mint az Istennek lehelletszerű és érzéki hév nélkül való örömei. Korbács kell az embernek, vasvilla kell az embernek, szenvedés kell az embernek, hogy a saját javát munkálja. S az Úr hogy példát adjon, maga is végigszenvedte az életet. És az Isten megszenvedeti az embert, hogy kiváltsa belőle a megváltói jóságot és képességeket, s elérse vele a végső célt, a fogyhatatlan és végtelen örömök teljességét.

c) A szenvedés, keresztény testvéreim, *minden egyes emberi élet folytonos velejárója, árnyéka. Mi*

örömöt hajszolunk szüntelen és televagyunk szenvedéssel: mintahogy hajszolja a beteg ember az egészséget és ő tele van bajjal. Akár akarjuk, akár nem: mindnyájunkkal velünk áll és jár a szenvedés, mint ahogy velünk áll és jár az árnyék. Hát ha ez így van, valamit tennünk kell a szenvedéseinkkel. Kérdés az, melyet meg kell oldani.

Induljunk a pogányok útjára, akik szüntelen tiltakoznak és védekeznek a szenvedés ellen és meghalnak anélkül, hogy segíteni tudtak volna magukon? Járjunk a pogányok után, akik — ha nélkülöznek — aranyat kaparnak ki a sziklából, hogy küzdjenek a szegénység ellen; vagy korcsmáznak, mulatnak, hogy bajaikat elfelejtsék, fájdalomérzéseiket tompítsák? A pogányok útján, járjunk, akik betegségük idején kétségbeesetten mozgósítják a tudományt, hogy új orvosságokat találjon ki és új műszereket gyártson nekik: mert ők nem akarnak szenvedni? Vagy járjunk a pogány uton, amelyen az emberek, ha már nem bírnak szabadulni szenvedéseiktől, megölik magukat? Rettenetes, keresztény testvéreim, ez a pogány erőlködés, ez az örökös szélmalomharc a szenvedés ellen! Élet-e ez, keresztény testvéreim? Élet-e: kergetni az árnyéket, a magunk árnyékát? Hiszen, mikor árnyékunkat kergetjük, igazán önmagunkat kergetjük ki a világból!

Mennyivel emberibb élet a krisztusi élet, mely a jelenvaló helyzettel számol! Mennyivel igazibb a keresztény katolikus lelki élet: amelynek nincsen tiltakozó szava a szenvedés ellen! Hiszen ugyis hiába tiltakozunk: a tiltakozás csak súlyosbítja, elviselhetetlenebbé teszi szenvedéseinket! Ha pedig mindenképen szenvedni kell, miért ne állítanók mi is saját megváltásunk szolgálatába a szenvedést, mintahogy Jézus Krisztus tette a szenvedést a megváltás döntő eszközévé! Igaz, hogy az Istenfia bőségesen megszenvedett az emberek

bűneiért. A maga részéről elvégezte a megváltás csodamunkáját. De ez a szenvedés ingyen és emberi közreműködés nélkül csak az ártatlan és az evangélium fényességében meghalt gyermekekre alkalmazódik. Nekünk, akik eszünkkel és akaratunkkal élünk: a magunk részéről is hozzá kell adnunk valamit Jézus Krisztus megváltói munkájához. A felnőtt ember megváltása ugyanis az Isten és az ember munkájának összhangban való találkozása. Ha Krisztus szenvedett értünk, hogy megváltson minket: nekünk is szenvednünk kell, hogy megváltódjunk. Azért a katolikus lélek nem tiltakozik a szenvedések ellen. Nem fut fűhöz-fához fegyverekért, hogy elűzze magától a szenvedést és nem kaparász ki a földből örömket orvosságnak; nem bujdosik saját árnyéka elől: hanem megadja magát és kimondja a férfias szót: Ha jönnie kell a szenvedésnek, jöjjön; bennünk embereire talál!

Keresztény testvéreim, ma a szenvedések nagy idejét éljük. Ez a világ a maga-egészsében lázbeteg. Saját bűneivel, kicsapongásaival, gyűlölködéseivel és embertelenségeivel szaporítja szenvedéseit. Ha szabad így szólanunk: rossz időben születtünk. Atyáink békességet élveztek. Nyugodtan mentek ki reggelenként szántóföldjeikre, nyugodtan vették kezükbe kenyérkereső szerszámaikat, nyugodtan ültek le íróasztaluk mellé: tudták, hogy a munka meghozza nekik a mindennapi kenyeret és nyugodt öregséget. Atyáink békében éltek egymás mellett: nem ismerték a nemzeteknek egymás ellen való acsarkodását úgy, mint mi. Atyáink nem ismerték a munkanélkülvalóság ijesztő rémét: azt az állapotot, melyben dolgozni akar az ember és nem kap munkát, kenyeret. Atyáink nem ismerték azokat a testi és lelki betegségeket: amelyeket az istentelen és a tizparancsolatot szélnekeresztő mai szellem zudított az emberiségre,

úgyhogy azt sem tudjuk, mikor olt belénk valami rettenetes betegséget egy kézfogás, vagy egy közeli szivott idegen lehellet. Atyáink nem ismerték azt a rengeteg testi és lelki szenvedést: amelyben nekünk élnünk kell. Mi, ez a kor, itt állunk a világláz, a világdöghalál kellősközepében megviselt idegekkel, megsatnyult testtel, megnyomrodott lélekkel. És nem elég ez az általános nagy lelki feszültség: semmiségekkel kinozzák egymást az emberek, hogy valahogy ki ne apadjon szenvedéspoharunkból a keserűség!

Mit tegyünk, keresztény testvéreim? Ki fogja megmutatni nekünk a szenvedés erőinek kihasználási módját? Engedjük szabadon ezt a tűzhányó látatömeget: hogy pusztítson, mint a Vezuv, az Etna? Engedjük szabadjára ezt a nagy áradást, hogy pusztítson, mint a szabadjára hagyott, köveket hengergető, fákat kicsavaró duzzadt patakok? Ó nem! Ezen az uton nem következik élet és öröm, ami után vágyunk! Nekünk két nagy teendőnk van a szenvedéssel szemben: az egyik, hogy kevesbítsük mások szenvedéseit; a másik, hogy jól viseljük el a magunk szenvedéseit! Ez a nagy kérdés, melynek megoldását nem bírja és nem tanítja a Világ! Ez a nagy kérdés, melynek egyetlen-egy iskolája van. S ez az iskola nem négyfal között van: nem színházak és mozik termeiben van. Ez az iskola nem az orvosok műtőtermeiben van és nincsenek a világ bölcseinek katedrája körül sem. Ez az iskola kint van a szabadban: egy kopár hegyen, a Golgotán. S ennek az iskolának a katedrája a kereszt. S ezen a katedrán ül a szenvedések Férfia: Jézus Krisztus!

Nagybőjt van, keresztény testvéreim: ez az iskola megnyílt. Menjünk! Amen.

II.

KRISZTUS MEGOLDJA, A VILÁG ÖSSZEKUSZÁLJA A NYOMOR KÉRDÉSÉT.

A NYOMOR SZENVEDÉSE.

Nagy-általánosságban hallottuk, keresztény testvéreim, hogy szörnyű sok ennek a kornak a szenvedése. S hogy ezt a szenvedés-kérdést megoldhassuk, nem szabad előle futnunk, hanem meg kell vetnünk a lábunkat előtte, szembe kell vele néznünk és mint az erőinek tudatában lévő ember annyiszor szokta volt mondani, nekünk is bátran ki kell jelentenünk: Hát itt-vagyok, megbirkózom veled, szenvedés! Mielőtt azonban felvennők ellene a küzdelmet, körül kell néznünk ellenfelünket; aztán számot kell vetnünk a magunk erejével és ügyességével s amennyiben saját erőnk nem volna elég, segítőt keresünk, mert győzni akarunk, győzni mindenáron!

Lássuk tehát, keresztény testvéreim, mi-mindenben szenved ez a világ? mi az a bő-erű forrás, mely állandóan ontja erre a szerencsétlen világra a kinokat s kiváltja belőle a jajokat, sóhajokat, sőt sokszor az Istentől való elfordulásokat, szembeszálásokat?

Ha nézem-nézem ennek a rettenetes erejű szenvedés-szörnyetegnek az alakját: akkor egy cafatokra tépett ruhájú, fehér arcú, gyűlöletet szikrázó szemű emberi alak áll előttem. Ezt az

embernek látszó valakit másszóval így nevezik: NYOMOR! Jól értsük meg, keresztény testvéreim, nem a szegénység, nem a koldusság, nem az alázatosság mezébe öltözött nélkülözés és nem is a cigánykunyhók gondtalan szegénysége ez, hanem a száraz, de feszes mellű, a világ elé kiálló és a jómód felé követelőzőleg kiáltó korjelenség az, melynek neve félelmetesebb az ágyukénál s a gázokénál, mert irtóztató hatalmat tart a kezében: *a nyomor.*

Mikor Párisban az ismeretlen katonának emlékét elkészítették: a rendezőség felsorakoztatta a világháború megrokkant katonáit. Nem azokat, akiknek épen maradt egy kezük, nem is azokat, akik legalább félszeggel nézni tudták még az Isten szabad egét: hanem a teljesen megrokkantakat, akik nem tudtak már kezük munkájával kenyeret keresni maguknak. Akik nem tudtak szerszámot, vagy ekét fogni, hanem csak mankót; akik mindkét szemükre megvakultan csak a fal mellett tapogatózva tudtak botorkálni az utcán: a nyomor katonáit. S amint ezek a szerencsétlen emberek mankósan, botosan, meggörnyedve, üres szemekkel a sötétségbe nézve vonultak ezere- és ezere négyes sorokban az utcán: a paloták ablakain kinéző kíváncsi fejek visszahúzódtak a függönyök mögé. Megborzadtak. Ünnepiüket elrontotta ez a menet: mert érezték, hogy az ismeretlen katona siremlékéhez zarándokoló sokezer nyomorult a maga mankójával jobban megremegteti Páris ablakait, mint a háború alatt a német csodaágyuk. Keresztény testvéreim, ez a felvonulás a nemzetközi békék megkötése után új háborút indított meg Európában: a nyomor háborúját. Kérdést adott fel a világ kormányainak, győzőknek és legyőzötteknek egyképen, Kelettől Nyugatig: a Nyomornak a kérdését, amelyet ha meg nem oldanak, szétrobban ez a világrend. Úgy jár a világ,

mintahogy a filiszteusok jártak a bibliai Sámsonnal, a megvakított malomkerék-hajtóval. Mig ereje vissza nem tért a hajával, addig türelmesen vonszolta sanyarú sorsát és a mulató filiszteusoknak messzesíró fuvolán fujta a nyomorúság bánatos énekeit. Mikor azonban megérezte, hogy karjaiba visszatért az erő: tapogatózva odavánszorgott a filiszteusok lakomatermének tartó nagy oszlopához, megrázta úgy, hogy ledőlt az oszlop, összedőlt a palota, belevesztett ő is, de beleveszttek a filiszteusok is.

Keresztény testvéreim, Sámson bibliai históriája időnkint visszatér, mintahogy általában a népek történelmének egyes korszakai újra felélednek. Talán a helyzet más, talán más a színezet, talán mások a szavai és mások a szereplői; de a lényeg mindig ugyanaz; a feltornyosodott, a felgyült nyomor elnyomottan és vakon is odatántorog az idők vastag tartóoszlopához; megrázza azt és igaz, hogy maga is belepusztul, de magával rántja azokat is, akik vele nem törődtek. Ezt mindenki érzi, akinek valamelyes betekintése van az élet mélységeibe. És épenséggel ma, a világháború után, a legnagyobb világnyomoruság idején, ezt meglátni félignyitott szemnek sem nehéz. Akinek pedig ehhez a szemhez még lelke is van embertársaival szemben, annak egész valóját betölti ez a meglátás és minden eszközt megragad, hogy segítsen a nyomorúságon.

És valóban két hatalom versenyez ebben egymással: a Világ szelleme és Jézus Krisztus szelleme.

Nem akarom szavak mögé rejteni, hogy mit értek a kettő alatt, keresztény testvéreim! Hanem megnevezem mindkettőt annak, ami: a) a Világ szellemét szabadkőmivességnek, illetve szociáldemokráciának hívják; b) Jézus Krisztus szellemét pedig katolikus egyháznak. Mindkettő foglalkozik a nyomorral, de eszközük és a mód, amelyen

dolgoznak: egymással homlokegyenest ellenkeznek. Figyeljük külön-külön mindkettőt, hogy alaposan megismerjük őket!

I. — Gyermekkoromban egy utcai gyűlésre kerültem el én is. Mesterlegény állott a dobogón: körötte hatvan-hetven ember. Szegény emberek, munkások, napszámosok és kíváncsi gyerekek. A mesterlegény arról beszélt, hogy mennyi nyomorúság van az emberek között. Példákat is hozott fel: hogy a nagyvárosokban három-négy család él egy-egy pinceoduban, vagy ólban. Elbeszélte, hogyan penészednek munkásgyerekek a mélységekben, ahová sosem ér el a nap. Elmondta, hogyan éheznek és fáznak. Egyszerővel a maga egyszerű szavaival festette a nyomort: nem úgy, ahogy ő látta, hanem úgy, ahogy neki az egyik fővárosi szakszervezetben elmesélték. Mert abban az időben tulzás volt igazi nyomorról beszélni: hiszen a szegény embernek, ha dolgozott és nem részeskedett: megvolt a mindennapi kenyere. És a mesterlegény ennek a nyomornak az eltüntetésére ötödik evangélium gyanánt a hatvan-hetven ember elé tálalta a vörös szociálizmust. Izgatott a nagybirtokok ellen, különösen pedig a katolikus egyház ellen: de nem izgatott a bankok és a gyárak ellen. Izgatott a jómódban levő többi ember ellen; de nem buzdított arra, hogy ne tóduljanak eszeveszetten a városokba, hanem maradjanak szépen otthon, ahol születtek: mert a városokban bőségesen elég már annyi ember, amennyi van: a földek pedig művelők nélkül maradnak és nem lesz meg az az egyensúly a gazdálkodók és iparosok között, amely szükséges a nyomorúság elkerülésére. Ő beszélt szegény a magáét, anélkül, hogy értette volna. S ami mégjobban feltűnt: az a mesterlegény a viláért ki nem mondta volna Isten nevét, vagy a vallásos élet szükséges voltát. Ellenkezőleg minden szavával az elégedetlenséget szí-

totta és úgy látszott, hogy a lázadásnak és ellenmondásnak a szellemét szolgálja. Gyermeklelkem megriadt ennek az embernek a beszéde miatt. Be sem vártam a beszéde végét, otthagytam. — Később — így akarta talán az Isten — összekerültem ilyen elégedetlen gondolkozású munkásemberekkel. És figyeltem, hogyan szünteti a szegénységet az ő hitük: a vörös szociálizmus. Egyikük beteggé lett, ágynak esett. És valóban hétről-hétre megkapta fizetésének egy részét. Meglepődtem, mert láttam, hogy a szociálizmus valóban elkergeti a megrokkant munkás ajtaja elől a nyomort. — De láttam egyebet is. Még szegényebb favágóemberek éltek velem egy udvaron. Azok közül is ágynak esett egy. Azon bizony nem segített senki, ha az udvar többi szegénye meg nem könyörült volna rajta: éhen pusztulhatott volna a szociálizmustól. Akkor tudtam meg, hogy a szociálizmus csak azokon segít, akik tagdíjat fizetnek és aki nincsen velük egy gondolkozáson, annak nyomora mellett érzéketlen szívvel mennek el. Ekkor megéreztem, hogy így segít a nyomorúságon a világ szelleme: csakis a maga csatlósait segíti és azokat is csak addig, amíg sötét céljainak szolgálatában megmaradnak. — Mert annak a mesterlegényi szociálizmusnak sötét céljait is észrevettem. Először is összejöveteleit pontosan arra az időre tette, amelyen a templomokban istentisztelet és prédikáció volt és pedig pontosan vasárnapokon és ünnepnapokon: hogy elszoktassa a szegény embereket a vallási élettől s ezáltal az Istentől. Azután könyvtárakat tartottak fent, amelyekben a katolikus hit ellen írt könyvek állottak a munkások rendelkezésére. Aztán olyan ujságokat járattak, amelyek az evangéliumi tiszta erkölcsöt rugdosták szüntelen és gúny tárgyává tették a vallásos embert és elsősorban a katolikus egyházat: söt fekete mesékkel áltatták a szegény műveletlen embereket, ame-

lyek a világ másik sarkán levő katolikus papok-ról beszéltek lehetetlennél-lehetőlenebb dolgokat. S aki ezekkel táplálkozott és tagdíjait rendesen fizette, azt baleset, vagy munkahiány idején valóban anyagilag is megsegítették.

S ekkor tisztán állott előttem a cél: A világ szelleme azért segíti a megszorultakat, hogy neki meghódoljanak és az ő istenellenes utjain járjanak; hitüket megtagadják, Jézus Krisztustól rendelt lelki vezetőiktől elpártoljanak: egyszerűen, hogy az Antikrisztus zsoldjába szegődjenek.

Igy láttam ezt annak idején kicsiben. Most azt kérdezem tőletek keresztény testvéreim, akár munkás-emberek vagytok, akár nem: nem ugyanezt éltétek át velem együtt nagyban is?

Tizenegy esztendővel ezelőtt, hogy a világ szelleme ideiglenesen diadalt aratott: a világnak a szelleme levetette álarcát és megmutatta az igazi arcát. Megmutatta, hogy neki nem kell az Isten, nem kell Jézus Krisztus, nem kell az evangélium: nem kell a vallási élet és hogy szívében sötétség van, nem pedig az a nagy mély felebaráti szeretet, amelyet az Úr Jézus az ő követőinek ismerető jegye gyanánt jelölt meg az evangéliumban. Megbizonyosodtunk abban mindnyájan: hogy ennek az istentelenség vallásának igenis kell a nyomor, kellene az elégedetlen emberek, mert nyomor nélkül nem tud uralkodni; nem tudja fekete seregének a számát növelni; nem tudja a maga istentelen elveit elterjeszteni: nem tudja Jézus Krisztus trónját ledönteni.

A világ szelleme fölállít árvaházat: de nem azért, hogy segítsen az árvákon, hanem azért, hogy istenteleneket neveljen belőlük. A világ szelleme fizet a munkátlanoknak, de nem azért, hogy segítsen rajtuk, hanem azért, hogy növelje az elégedetlenek számát. A világ szelleme hirdeti a testvériséget; de nem azért, hogy az emberek szeressék egymást,

hanem azért, hogy egyik társadalmi osztály gyűlölje a másikat. Így oldja meg a nyomornak a kérdését, keresztény testvéreim, a Világ szelleme, az Antikrisztus szelleme! És ennek a világboldogításnak a nyomán vér folyik, vértanúknak a vére; a vagyonok nem szűnnek meg, hanem átkerülnek mégkevesebb embernek a kezébe; a lelkek elkérgesednek és irgalmatlanokká válnak: és a nyomor még szörnyösegebbé válik, úgyhogy szóról-szóra beteljesedik az Úr Jézus csodálatos hasonlata, melyszerint: A lélekből kiüldözött sátán, hetedmagával tér vissza a lélekbe és annak a szerencsétlen emberi léleknek a sorsa jóval rosszabb, mint azelőtt, amikor csak egy sátán lakozott benne.

Nézzünk csak szét figyelmesen, keresztény testvéreim, azon az új világon, melyet ez a szellem teremtett! Ez a szellem a békeidőkben azt hirdette, hogy el kell venni a nagybirtokosoktól a földeket és szét kell osztani: akkor nem lesz nyomor a földön. A nagybirtokosok eltűntek: a földeket szétosztották. Kérdezem tőletek: kisebb lett ezáltal a szegénység, a nyomor? Az egész világ tiltakozik ez ellen és kiáltja, hogy a nyomor mérhetetlenül nagyobb, mint volt azelőtt! — Ez a szellem azt hirdette, hogy be kell zárni a templomokat, mert Jézus Krisztusnak a szegénységet ajánló beszédje és a keresztény templomok szószékein szelidséget hirdető igéje terjeszti a szegénységet. Az égő vörös Oroszországban maholnap zárva minden templom! És kérdezem tőletek, keresztény testvéreim: Hol van az a nagy boldogság és megelégedettség, amellyel a szegény emberiség szemét elkápráztatják és bekötik az istentelenség szellemének a csatlócai? Aki megjárta ezt a szerencsétlen országot, mind kiábrándultan és jajveszékelve jő el onnan és a világ segítségét kéri ennek a keresztény népnek, mely sok-sok millió élő embert adott már áldozatul annak a pogány istenségnek, ame-

lyet mai nyelven nyomornak nevezünk. Keresztény testvéreim, nem a szétdarabolt földek, nem a bezárt templomok oldják a világnyomorúságának kérdését: hanem az evangélium szelleme, Jézus Krisztusnak a szelleme!

II. — Keresztény testvéreim, a világ ritkán állítja az emberek elé Jézus Krisztust, a szegény Embert. A mi szemeinkben a fényességruhába öltözött Istenfia az igazi néznivaló. Szeretjük és szemléljük az Urat, amint nagy hatalommal végig megyen a betegek és nyomorékok végeláthatatlan sorai között és itt egy-egy vaknak nyitja meg a szemét; ott egy-egy béna lábú embert állít talpra; amott egy-egy némát szólaltat meg és hirdeteti vele az Atya dicsőségét. Mi úgy szeretjük nézni az Istenfiát, amint kiüzi az ördögösökből a megszálló szellemet és parancsoló szavával viharokat csendesít le. Ez is volt az Úr Jézus: de ez nem az egész Jézus és főképen nem az a Jézus, aki közel áll a nyomorral bajlódó és jajgató emberiség szívéhez. A mi Jézusunknak a szegényember arcát is meg kell látnunk, hogy föltámadjon bennünk az a teljesen odaadó bizalom, amelyre nagy szüksége van ennek a világnak.

Ha vannak e világnak nedves pinceodukban született gyermekei: az Istenember barlangban jött a világra, hogy sajnálni tudja és megváltsa az emberiségnek jövő pincelakóit. — Ha vannak a világnak hajléktalanjai, akiknek nem jut hely emberi lakásokban: az Istenember önként mondott le a békés, nyugodt otthonról; mezőkön és kertekben, folyók mentén és hegyek tetején éjszakázott: hogy átérezze a jövő korok hajléktalanjainak a fájalmát és a hajléktalanok bizalommal közeledjenek hozzá. — Ha vannak a világnak nyomorékjai: Jézus Krisztus, ami Istenünk, nyomoréokra verette magát szeges korbácsokkal, vasszegekkel átverette kezeit és lábait: hogy mind-

azok, akik levágott lábakkal és kezekkel élnek a földön, bizalommal közeledjenek Hozzá. Ő hozta le az égből a szívet a rongyosruhájú nyomorral szemben. Ő a nyomor fenséges Istene volt.

És míg a vagyonukban megrekedt, az Istennel egyáltalán nem törődő, vagy csak a vagyonuk miatt törődő zsidóságot nem szűnt meg kemény szavakkal ostromozni és saját lelkük kérlelhetetlen ítélőszéke elé állítani: addig az előtte nyüzsgő nyomorult tömeggel, még ha bűnben fetrengett is, olyan megértően bánt, mintha édes testvérei voltak volna. Ő milyen fenséges jelenet a hegyi beszéd jelenete! Gyermekkel és asszonyokkal együtt tizezernyi ember nyüzsög az Úr előtt. Ami nyomorúság csak lehetett Zsidóországban, az mind képviselve volt. Sánták, vakok, bénák, munkanélküliek, lerongyolódottak, kiszikkadt lelkűek: eleven szociális kérdés! Kérdés, amelyet a gazdag lelketlen farizeusok megoldatlanul hagytak a városokban és a falvakban és kiküldtek a pusztákra. — Az Úr végignéz ezen a tömegen, amely a maga nyomorát kétkézzel nyújtogatja, ajánlgatja neki: hogy segítsen azon. És ő, aki érzi a szegénység mély szenvedéseit, végtelen szájalmat ébreszt szent Szívében és körülötte, közvetlenközelében ülő tanítványokhoz fordulva mondja: „Szánom e sereget“. Ő lehet-e ennél felségesebben előkészült lélek a nyomorúság kérdésének a megoldására: mint az Istennek az emberrel való együttérzése, szánakozása? És az Úr nem marad meg a sajnálkozásnál; nem állapodik meg a könnyeknél és a szavaknál; hanem hozzáfog a nyomorúság gyógyításához.

a) Először megfogja a lelkeket. Nem ígér nekik gazdagságot, mert tudja, hogy a gazdagság új boldogtalanságok forrása, a lélek elvesztője. Hanem elmondja a nyomorúságtól a lelkiszegénységig tartó hosszú utnak az evangéliumát és ki-

jelenti örök időkre a szegények megdicsőítését: Boldogok a lelki szegények. Az élet megvertjei, az előtte nyomorgó emberek nem tudják, hogyan lehetséges ez: de valami ösztönös bizalom gerjed bennük az Istenember iránt, mert érzik, hogy teljes meggyőződéssel mondja és hatalommal mondja. Szavainak ereje van. A lelkek lehiggadnak: elül bennük az elégedetlenség és a szegénység keserősége. Az Úr Jézus ezt látja szívében azzal a mindentlátással, melyet a vele egyesült második isteni személy hozott az ő emberi lelkéhez. Aztán látva éhségüket, letelepíti őket: néhány kenyeret és halat szedet össze, megáldja azokat és szétosztatja a tanítványokkal a nép között. Mindenkinek jut bőven. Az emberek jóllakásig esznek. Még maradékot is hagynak. Kosarakra van szükség, hogy kárba ne menjen a morzsalék.

Nézzétek, keresztyény testvéreim, ez az emberi kenyérnyomornak a megoldása!

Aztán hozzája viszik a betegeket, nyomorékokat s ő megenyhíti fájdalmaikat, meggyógyítja őket. Nézzétek, keresztyény testvéreim: ez az emberi test nyomorának az igazi megoldása.

És az Úr Jézus nem tesz kivételt a nyomorgók között. Mindenki kap, aki tőle kér. Pedig előre látja, hogy ezek közül fognak majd kikerülni az ő megtagadói és keresztrefeszítői. Ez a változó hangulatú és hálátlanságra hajló nép fogja majd őt halálra vinni. S ő mégis megenyhíti nyomoruságát.

S ezt nem egyszer teszi, hanem örökös gondoskodásának a tárgya a nyomoruságban szenvedő emberiség. Az Istenfia méltónak érzi a nyomort arra, hogy kitüntesse és szíve mélyén helyet adjon annak. A világ a gazdagoknak adja az első helyet. Ha ő maga nem gazdag, irigyli a gazdagokat és úgy néz egy-egy bankárra, egy-egy gyárosra: mintha félistenek volnának. Jézus Urunk

megfordítja a sorrendet és az ő országában a szegényeknek adja a hercegi, az előkelő címet, mondván „boldogok a lelki szegények“. Van-e ennél fenségesebb cím: boldog? Hány kegyelmes és fenséges úr odaadná az emberek részéről járó minden hódolatot, kézcsókot, hizelgést, elismerést ezért az egyetlen szürke címért: „Boldog“. S néz-zétek, keresztény testvéreim, a katolikus egyház alig talál megfelelőbb címet a lelkiélet oltárralépő nagyjainak ennél: Boldog!

S amikor az Istenfia a jövő élet elszámolásáról szól a világnak, nem a mindenféle nagy alkotásokról, nagy hősi tettekről emlékezik meg: hanem azokról az apró kicsiny-nél-kisebb jótéteményekről, amelyekről az emberiség nagy általános nyomorát a magunk erejéhez képest igyekeztünk enyhíteni! Egyetlen pohár vízért, melyet az ő nevében a tikkadt ajkú embernek adunk, mennyországot ígér.

S a nyomorral szemben ezt a magatartást örökségül vette át a katolikus egyház, amely a belső lelkiélet sarkigazságává tette a lelki szegénység szükségességét. Mig a világ szelleme folyton arra gondol és buzdít, hogy a földön földi kincseket gyűjtsenek az emberek: addig a katolikus egyház szüntelen óvja a lelkeket attól, hogy egészen az anyagiakba temetkezzenek gondolataikkal és szívükkel az emberek. A világ szellemével szemben egyes-egyedül a katolikus egyház hangsúlyozza minden időben a lelkiséget és nem csak hangsúlyozza, hanem intézményesen meg is való-sítja azt.

A pogány világ még javában harácsolts messze Keleten, mikor a katolikus egyház az akkor való előkelőség egyes ifjait kiveszi a palotákból és kényelemből és elviszi remetének a pusztába, hogy szétosszák mindenüket a szegények között és maguk szegényen éljenek tovább az Istennek. S

ezt nemcsak az őskeresztények első buzgalmának idején tette, hanem azóta állandóan teszi: a szerzetesi intézményben. Otthagyatja a vagyont a szegényeknek és elhívja a hajdan-gazdagot a szegény-életre, hogy enyhüljön a világban a nyomor. És nézzétek: hogyan folytatódik Jézus Urunknak a munkája szüntelenül a katolikus egyházban. Mikor nagy nyomorúság szakad az emberiségre: háborúk idején és háborúk után, nagy dögvészek idején és elemi csapások után; a katolikus egyház egész rajokat bocsát ki magából a kórházakba, hogy a betegeket ápolják; az árvaházakba, hogy a gyermekeknek otthonuk legyen; az aggházakba, hogy késő-öregségükben magukra hagyva el ne vesszenek az emberek. Mi ez, ha nem a hegyi beszéd után kenyeret osztó, nyomorultakat gyógyító Jézus Krisztus munkájának újkori folytatása? Mi ez? ha nem a nyomorkérdésnek e földön egyetlen igazi megoldása? És a katolikus egyházat nem korlátozza személyválogatás! Aki hozzája fordul nyomorában, feltéve, hogy segíthet rajta, mindenkinek jut egy darab kenyere, mindenkinek jut gyógyszere. S ez annyira nyíltan tudott tény, hogy a megszorult emberek manapság is, mikor a katolikus egyház a legtöbb országban anyagi javaiból teljesen kiforgatva áll a nyomor előtt, az emberek visszaemlékezve a régi időkre, bajaikkal legelőszőr ma is a katolikus egyházat keresik fel.

Mikor egy-egy igazán megszorult ember eljön a püspökségre és üres kézzel kell őt tovább bocsátanunk: keresztény testvéreim, szeretném oda kiáltani azoknak a szabadkőmiveseknek és szociálistáknak: Ti világ áltatói, hol vagytok? Ti hajdan azt hirdettétek, hogy a katolikus egyház kezében meghalt a vagyon s elkereszteltétek azt „holtkézi vagyonnak“; vagyonnak, amelyből nincsen haszna az emberiségnek! Hova tettétek azokat

a földeket, amelyeknek jövedelméből elődeink, a jómódú katolikus egyház, konviktusokat alapítottak és tartottak fenn, amelynek jövedelmeiből tehetséges szegény ifjak értelmi nevelést és kenyeret kaptak? Ti azt hirdettétek, hogy a szegénység megszűnik, ha szegény lesz a katolikus egyház: Hová küldjük a napról-napra ijjesztő mérvben növekedő koldusok és nyomorgók tömegét? Hová tettétek Jézus Krisztus vagyonát?

Most a világ kezébe kerültek az anyagi javak s ha valaha voltak anyagi aránytalanságok, ma vannak igazán! És ha valaha volt nyomor a világon, ma van igazán!

De a katolikus egyház most sem veti el magától ezt a kérdést, keresztény testvéreim: hanem magára veszi a nyomorgók gondját és segíteni akar mindenáron. Tanítása ma is végig zúg a világon és nem hagy nyugtot az emberiségnek sem éjjel, sem nappal. Nem szűnik meg hangoztatni, hogy a földi vagyonnak nem ura, nem föltétlen birtokosa az a bankár, az a gyáros, az a gazdag ember, hanem csak kezelője! Csak kezelője, aki elsősorban illetékes ugyan arra, hogy tisztességes megélhetést, állásához mért módot nyerjen abból: de a felesleg fölött nem rendelkezhetik saját szeszélye szerint, hanem az Isten akarata szerint. A felesleg az Istené: a felesleggel az Isten törvényei rendelkeznek. Az Istennek az akarata pedig ez: Ha a nyomor eljutott ami szemünkig és fülünkig, azon nekünk segítenünk nem kegy, hanem föltétlen kötelesség. És nem szabad várnom, hogy a nyomor szerencsétlenül megalázza magát és könyörögjön nékem! A nyomorban lévő ember ugyanis tőlem nem az enyémet kéri, hanem a magáét: amihez neki isteni joga van. A magáét kéri tőlem, amelyet nekem a nyomorban hozzám közeledő Jézustól visszatartanom: véték az Isten tulajdonjoga ellen.

Ó keresztény testvéreim, aki egyszer az evangéliumi gondolatnak e mélységébe látott: annak sokszor esik rosszul a jómód falatja, ha a nyomorgók penészes kenyérére gondol. S ez az a krisztusi szociális gondolkodás, mellyel magát az Úr nyilvános életének kezdetén megjelölte keresztesztelő szent János előtt. Mikor keresztesztelő szent János tanítványai mesterük nevében megkérdezik az Úr Jézust. „Te vagy-e az eljövendő, vagy mást kell várunk?\": az Úr nem mutat vissza azokra az égi jelekre, amelyek születését kísérték és a három királyokra, pásztorokra, akik benne az Istenfiát felismerték, hanem egyszerűen így felel: Mondjátok meg Jánosnak, hogy: a sánták járnak, a süketek hallanak, a vakok látnak és — a legnyomósabban hozzáteszi — a szegényeknek az evangélium hirdettetik . . . Fölséges szavak! Krisztusnak és a katolikus egyháznak örökös programja az emberiség nagy-nagy szenvedésének, a nyomornak a megszüntetésére.

Keresztény testvéreim, a világ hatalmasságainak a feje fő: hogy a nyomornak mind-ijesztőbb réme ellen hogyan vegyék föl a harcot?! Bárhogy dolgozik is a világ szelleme azon, hogy szaporítsa a szegények számát, ennyire talán ő sem gondolt. Kapkodnak: pénzeket stabilizálnak, kölcsönöket utalványoznak, adókat növelnek, bankokat kérlelnek, gyűjtenek, báloznak, mulatnak a nyomornak. A nyomor pedig nő: a nyomorultak tömege félelmetes hadsereggé kezd válni. És ha lábtörésig végigtáncolja farsangjait a világ és ha a világ legnagyobb bankjai kiosztják kölcsönnek a pénzüket: a nyomor mégis nőni, nőni fog. És a világ szellemének ki kell mondania bűnbánat szavát: Isten, én vétkeztem az emberiség ellen és Teellened: mert pénzem volt és nem ruháztam föl a nyomorultakat; földjeim voltak és bezártam

előttük buza-magtáraitam; bőségben éltem és én mindent bűnre pazaroltam.

S akkor talán elárad megint Krisztus szelleme és a szegények evangéliuma a világon. Vagy ha nem tanultunk és vakságában nem lát a világ, akkor elpusztulunk mind, jók és rosszak együtt, valami nagy és újabb világveszedelemben: amit ne adjon az Isten! Amen.

III.

JÉZUS, DÁVID FIA: KONYORULJ RAJTUNK!

A LELKI NYOMOR KIÁLTÁSA.

Az Úr Jézusnak nem a töviskorona, nem a korbácsütések, nem a szegek és nem a keresztség volt a legnagyobb szenvedése: hanem az a retentő lelki rútság, az a határtalan lelki nyomorúság, amely őt, az Olajfákhegyétől a Golgotáig és a Golgotától a világ végéig kíséri.

Roppant szenvedés a töviskorona: de a gyöttrő gondok, az aggodalmak, amelyek belülről tövisezik, szagatják a fejet, még nagyobb szenvedés. Roppant szenvedés az ólomgomb korbácsütése: de azok az ütések, azok a gúnyok és lélekbe-marások, amelyek a lelket és szívet szagatják, még nagyobb szenvedéseket okoznak. Roppant szenvedés a szegek szenvedése, az átvert kezek és lábak fájdalma, sajtása: de a jó szándékaiban, a lelkek üdvözítésében tehetetlenné tett lélek fájdalma még-nagyobb. A lélek fájdalmai sokkal súlyosabbak a test fájdalmainál. És ha könnyezett az Úr Jézus, mikor lélekben a szépséges Jeruzsálem kőtemplomának, palotáinak szétszórt romjait látta jövőbe néző szemével: mennyivel mélységesebb volt a fájdalma, mikor végignézett a mi sorainkon, a huszadik század emberiségének a romlásán. Ha mélységes szájalomérzés kelt a szívében, mikor maga előtt látta

a rongyos, éhes, száradt mellű nyomorgó ember-
tömeget: mennyivel mélységesebb sajnálkozás fog-
ta el akkor, amikor a mai megszaggatott, kiszáradt,
elzüllött emberi lelket látta meg.

Ha vannak a test nyomorában szenvedők között
vakok, süketek, mankósok, bélpoklosok, fázlódók,
éhezők: ugyanilyen nyomorultak vannak a lelkek
között is. Ha nagybőjti szemmel, hosszasan és
mélyen belenézünk a körülöttünk zajló emberáradat-
ba: úgy rémlik, mintha százezer és millió nyuj-
taná felénk a kezét és kiáltaná: segítsetek rajtunk,
segítsetek rajtunk! És ha mi megdöbbenve kérdez-
nők a segélykiáltóktól: Mondjátok, miben segít-
sünk! — az emberiség nagy hangon kiáltana a
jerikói vakkal: add, hogy lássunk, mert vak a mi
hitünk! add, hogy halljunk, mert süket a mi lel-
künk! add, hogy járjunk, mert nyomorék a mi
szívünk!

I. Keresztény testvéreim, ha egyetlen utcát
végigjárnátok és a lelki látást embertársaitokon
vizsgáljátok: mennyi lelkileg vak embert találnátok!
Nemcsak azokról szólok, akik vakon születtek;
nemcsak a pogányokról és a zsidókról: hanem
azokról is, akiknek a lelkét megvilágította egyszer
a kegyelem a keresztségben; akiknek lelkében az
Isten tüzeit meggyújtotta már a bérálás; akik jól in-
dultak, Isten útján jártak egy darabig: de aztán las-
san elfordultak a világosság forrásától, Jézus Krisz-
tustól, aki a fényesség a fényből, Isten az Istenből.
Akik valamikor el kezdtek kételkedni szent hitünk
igazságairól és mélységes titkairól és ahelyett, hogy
az emmausi tanítványok könyörgésével kérlelték
volna Istent: „Maradj velünk, mert esteledik“: el-
küldték maguktól az isteni fényességet, a hitet és
hagyták, hadd szálljon lelkükre a kételkedés örök
árnya, a lelkek éjszakája. Ezek a szegény, megvakult
lelkek itt járnak közöttünk: előttük egészen elmo-
sódott már az élő isteni arc, amelyet édesanyák,

iskolák, szentségekből kiáradó kegyelmek rajzoltak fel az égre és a sorsokra. Ők port és hamut látnak ott is, ahol lelket kellene látniok. Körülöttük templomok emelkednek és figyelmeztetőleg mutatnak az ég felé. De ők nem látnak, megvakultak az Istennek. Körülöttük meghalnak az emberek és figyelmeztetőleg kiáltják az odaátvaló új életet, az ittenvaló élet örök folytatását: de ők nem látják a merevedett testen a másik életért való küzdés nagy nyomait. — És ezek a megvakult lelkek itt jönnek-mennek közöttünk: sokszor mosolyogva, sokszor öntelten és önelégülten. És eszükbe sem jut keresni a fényt, jól érzik magukat a sötétségben: legalább is látszólag. És ami a legszomorítóbb, ma már nemcsak a jómód emberei közt, hanem a szegény élet küzdői között is sok a hitetlen. A lelki sötétség beférkőzött azokba a házakba, ahol eddig talán egyetlen kincs, egyetlen remény maradt még meg az élet tovább vonzolására: az élő hit, a földi élet szenvedéseit Isten szemével néző munkás-ember lelki látása. Ő, azok a gyárak, a Mammonnak e sötét vermei, mennyi egyszerű hívő munkás-ember lelkét vakították már meg! Nagy karikás szemű, szurtos ruhájú szegényemberek kiáltják ma már a világ szemébe: Mi nem hiszünk! Nekünk nem kell a túlvilág! És ők nem imádkoznak már. Templomba nem járnak, hitbeli kötelezettségeiket nem teljesítik. Élnek, mintha nem emberek volnának, nem Isten teremtményei és a jövő élet várományosai. Az a néptömeg, keresztény testvéreim, amellyel az Úr Jézusnak dolga volt, talán fásult volt, talán elfáradt már az életterhek hordozásában: de hitt az Istenben s akarta az Istent, szomjazta az eget. S épen ezért nem volt olyan szánalomraméltó, mint a mai városok munkás-serege, amelynek nagy részét a sötétség fejedelmei vezetik a sötétségben a sötétség országába.

De vannak a lelki nyomorúságnak más meg-

nyilatkozásai is! Vannak süket lelkek. Ezeknek volna hitük és volna szemük, látásuk Istenhez. De nem hallgatnak az ég szavaira. Róluk mondja nemegyszer az Úr: Hallván nem hallanak. Hát ezek a *süketlelkűek* nincsenek is olyan messze tőlünk, mintahogy gondoljuk. Itt állanak ők közöttünk, az élet utcasarkain, járnak kelnek az Isten nagy zúgásában anélkül, hogy meg tudnák érteni önmagukat, az embereket, az Istent. S — ha szabad közöttük a testi sükettség különbségét tennünk — két sereg-re oszlanak ők, a) *nagyothallókra* és b) *földszüke-tekre*. A nagyothallók azok a lelkek, akik az Istennek rendes intéseit, hozzájuk való halk beszédeit nem értik. Járnak ők a templomba is. Meghallgatják a szentmisét, de nem érzik ki abból Jézus Krisztus áldozatszavát. Nem értik, hogy mi-dolog folyik ottan: nem érzik, hogy ott Krisztus kereszt-áldozata újul meg s hogy minden szentmiséből újra hangzik Krisztus hétszava és pedig neki hangzik, annak a léleknek, amely a szentmisét hallgatja. Ezeknek nem hangzik a csengő félmisekor és a szentáldozáskor és minden alkalomkor, amikor fehér ostyaruhájában láthatóvá lesz a templomban az Isten. — Mi-magunk vagyunk azok a nagyothallók, keresztény testvéreim: akik nem értünk az evangéliumból. Halljuk-halljuk ugyan a szavakat, de azokba nem az Isten hangját, igéit halljuk: hanem a külsőségeket, az emberhangot, az emberi gondolatokat és aszerint ítéljük meg, illetve engedjük a lelkünkbe azokat az igéket, amint nekünk tetsző formában adják: vagy a mi véleményünkkel megegyezik. Mi hallgatjuk azokat az istenigéket, de — ha jók — csak akkor alkalmazzuk magunkra: ellenben, ha ránk nézve nem hizelgők, akkor mintha nem is hangzottak volna el, legfeljebb szomszédainkra, embertársainkra alkalmazzuk nagy önelégültséggel. — Mi-magunk vagyunk azok a süket lelkek, akik a körülöttünk tör-

ténő eseményekből sem halljuk ki az ég szavát. Ismerőseink között meghal valaki hirtelenül és készületlenül: sajnáljuk őt; talán egy-két dicsérő szót is mondunk reája s ezzel befejeztük az ügyet. Pedig minden ilyen eseménynek külön szava van hozzánk, keresztény testvéreink. Az ilyen esetek Istennek figyelmeztetései nemcsak másokhoz, hanem hozzánk is és ezek a szavak arra intenek minket, hogy titkon jön a mi óránk is: eljő értünk az Úr, amikor nem gondoljuk és jaj nekünk, ha készületlenül talál; azért sohasem lehetünk eléggé gondosak lelki ügyeinkben. Mennyien vagyunk ilyen nagyothalló lelkek: akik természetlenül és szegényen jövünk-megyünk az Isten szólásai között: nem tudjuk kivenni a nagy vilázugásából az Úrnak a mi lelkünkhöz mondott szavait.

Valami vigasztaló mégis van a nagyothallásban, keresztény testvéreim. S ez: hogy vannak kiáltások, melyeket mégis meghallunk: s ezek a hangok az Istennek a nagy kiáltásai, amelyek mint valami lelki mennydörgések a sziklákat is megremegtetik. Amolyan sina-hegyi beszédek ezek, amelyek a pusztában megfásult lelkű és elpogányosodott zsidóságot rázta fel hitbeli aluszékonyágából. — A mai napi életben ezek az Istenkiáltások ilyenféleképpen hangzanak: . . . a) Szülő vagy. Jómódban élsz. Minden sikerül neked. Kedves gyermekeid vannak. Szépen nőnek körülötted, testileg lelkileg. Büszkén legelteted rajtuk a szemedet s mutogatod, szerepelteted őket látogatóidnak. S ez a nap-sugaras élet elfelejteti veled az Istent. Sem magad nem éled katolikus vallási életedet, sem gyermekeiddel nem életed azt. A legkisebb kényelmi ok is elég arra, hogy visszatartsad őket a templomtól, a hittanórától. Élsz, mintha minden javadat önmagadnak köszönhetnéd. De van még benned természetes jóság. Szívesen adsz a szegénynek, a szomorú emberekhez van szava szívednek. S épen

ezért a természetes jóságért, mely megmarad benned: sajnál magadra hagyni az Isten. Mivel a halk Istenszavakat nem érted már: füleid, lelked nincsenek berendezve e halk lelki hangokra: Isten megerősíti Hozzád való hangját. Beteggé lesz és meghal legkisebb gyermeked, aki talán a legkedvesebb volt szívednek. S Te állasz ártatlan gyermeked mozdulatlan teste mellett. Először szóhoz sem jutsz. Csak egyetlen kérdés zugatja fejedet. Mi volt ez? A kis halott nem felel. Te kezdetet tördeled és könnyesen kérdezed: Mi volt ez? És sehonnan nem hangzik neked a válasz. A jómód nem ad neked választ. A tekintély nem ad neked választ. Előbbi lelked nem ad neked választ: mert süket voltál és nem hallottad az élet isteni beszédeit. S akkor megvillan valami a fejedben. Hallasz szemrehányásokat, melyek ilyenféleképpen hangzanak: . . . hálátlan voltál a jómódot, melybe érdemeden kívül születél . . . hálátlan voltál a kedves gyermekért, kivel örömeiben ajándékozott meg az Isten. . . Süket voltál az éggel szemben, akitől minden jó származik a földre. . . Most mennydörög az Isten, mert másképen nem tudott úgy szólani Hozzád, hogy megértsed. Megvillan benned ez a gondolat s akkor először gondolsz megint az égre, aki nélkül a jót megtartani sem lehet. S akkor legalább egyidőre újra összekötődik szíved az éggel, ha egyébert nem, azért, mert ártatlan gyermekedet az Isten közelében hiszed. Így találja meg az Isten a szülő szívéhez az utat a gyermek holttestén át. — De egyéb kiáltásai is vannak az égnek. Nagyok a gyermekeid, eszesek és mindent rájuk áldoztál, hogy műveltek is legyenek a világ fölfogása szerint. Nevelési rendszered a korai szabadság elvén épül fel. Dicsekszel is azzal, hogy holmi aggályoskodó papi figyelmeztetésekre szükséged nincsen. Gyermeked él a szabadsággal. Jönmegy a nagyok utján s belekóstol minden örömbé,

amit a tiltott könyvektől a tiltott társaságokig kínál neki az élet. Talán meg is tudsz egyet-mást: talán kissé bánt is fiad szabadossága: de megnyugtatód magad azzal, hogy belső halk tiltakozásod csak a maradi sötét középkornak utolsó erőlködése. Még mosolyogsz is magadon és áteröltetted magad az ődsiságból a teljes modernségbe. Egyszer csak látod, hogy fiad nem jön haza. Napokig elmarad. Te aggódol. Kérdezősködni sem mersz, nehogy mások megtudják fiad elmaradását. Aztán hazakerül a fiad. Tekintete zavart, ruhája gyűrött, arca megvánnnyadt: úgy áll előtted, mint valami csavargó. S te állsz előtte megkövülten. Csupa kérdés vagy: Mi volt ez? A fiú nem felel, csak áll lehorgasztott fővel. S te újra kérdezed fiadat, de az halott: a meghalt lelkek pedig nem tudnak beszélni. Akkor a fejedhez kapsz, mert elborított az indulat és megütöd a fiadat. Miért ütöd? Hisz' az a fiú csak azon az uton ment tovább, amelyre te elindítottad, amikor szabad pórásra engedted?! S fiad újra elmarad: züllik, züllik és megkeseríti életedet. Te kérdezed magadtól és az egész világtól: Mi ez? Ne kérdezd sokat, szerencsétlen lélek! Megmondom én, mi volt ez: az Isten mennydörgése volt. Hangos beszéde a szívekhez, amelyhez másképpen nem tudott már hozzáférközni. S talán ez használt a te lelkednek: füleid megnyiltak az égnek és érteni kezded megint az Isten halk beszédeit.

Keresztény testvéreim, ezek az úgynevezett lelki nagyothallók még gyógyíthatók és — hogy köznapival szóval éljek — szerencsések. De boldogtalanok, földsöketek is. Lelkek, akik annyira süketek már, hogy sem mennydörgés, sem lelki katasztrófa nem használ nekik: ők eljátszották halló tehetségüket. Elsorvadtak: nem hallanak és nem is akarnak hallani. Rémitő jelenség: de itt vannak ők is közöttünk. A világ fiai ők, sőt — nyugodtan mondhatjuk — a sátán fiai. Akik nemcsak

hogy nem hallgatják meg az Isten igéjét, hanem egyenesen feldühödnek, ha valaki Isten nevében és Isten hangjával közeledik hozzájuk. A mennydörgeések, az életcsapások csak keményítik a lelküket: mint a Jézusra acsarkodó farizeusoknál láttatja velünk az evangélium. Ezek a teljesen hitetlen lelkek: akik eladták magukat a sátánnak: és nem akarnak többek lenni a szellemi léleknélkül való állatoknál. Ezek a lelkek a kereszténységből új pogányságra visszavetemedett emberek. Alusszák a lélek végzetes mély álmát s talán sohasem jő beléjük ébredés. Ezeknek hiábavalók az Istennek mai napság sem hiányzó titokzatos megnyilatkozásai: a szentek és a csodák. Hiába a nyomor, amely csak mélyül és szélesedik, hogy elnyelje a világot. Hiába a betegségek, hiába a gyógyulások. Judáslelkek ők, akiknek nem szól Jézus szelidsége, sem Jézus szigora. Eltemették magukban a lelket.

Keresztény testvéreim, ez az emberi hitnek ket-tős nyomora! Jézus Krisztus szenvedéseinek a végetekig való megnagyobbítója, keresztje terhének súlyosbítója!

II. De ezenkívül *nyomorog ennek a világnak a szíve is*. — Isten azért adott szívet az embernek, hogy az ő szent akarata szerint szeressen és gyűlöljön. Szeresse a jót, az igazságot és gyűlölje a rosszat, az igaztalanságot. Az a szív, mely felcseréli az Istennek ezt a szív-rendjét: nyomorék szív. A szív, mely a rosszat szereti és gyűlöli a jót: sokkal nyomorultabb, mint a kezetlen és lábatlan emberi test. És mennyi ilyen nyomorék szív van közöttünk! Sőt — valjuk be — hányszor szenved a mi tulajdon szívünk is ilyen nyomorékságban!

Általában a szenvedélyek uralmának a korát éljük. Mintha fölszabadultak volna ösztöneink az Isten béklyóiból: nem törődünk az Isten és az egyház törvényeivel, intőszavaival; tiporunk sok szentet és nemest, ami utunkba kerül. Igaz, keresztény

testvéreim, ez a fékezetlenség nem egészen beszámítható bűne a mai embernek. Az a nyomor, amelyet ezelőtt próbáltam nagy-vonalakban megrajzolni előttem: romboló munkát végez az idegekben és ezzel az emberi lélekben, gazdasági válság a lélek válsága is egyuttal. S csak nagy tökéletességű lelkek tudják magukat fölszabadítani a nyomornak e hatása alól: azok a szentferenci lelkek, akik egyszer leszámoltak a földdel és anynyira átadták magukat az Isten gondviselésének, mint az ég madarai. Az átlagos ember azonban nem tud erre a magasságra fölemelkedni. Azért a testi nyomor ellen való küzdése annyira leköti minden erejét, hogy a lelkiekre nem jut abból. Míg az emberek munkáért és kenyérért szaladgálnak, addig a lélek alig jut szóhoz bennük. A lelkiesség uralma elmálik: nincs központi erő, mely az idegeket rendben tartaná. És ha egyszer az emberi idegek lázongani kezdenek, akkor forradalmi lángok csapnak fel a lelken, amelyek eleméztik a lelkiesség nagy gonddal ápoltságát. Így születnek a nagy korszakos lezüllések: a megviselt lélek fattyuhajtásai gyanánt. S akkor felszabadulnak a szenvedélyek és pusztítanak, mint a harcterekről rendetlen összevisszaságban hazatérő vert seregek.

Keresztény testvéreim, sok volna előszednünk mindazokat a szívnyomorúságokat, amelyekben szenved ma a lélek és kinozza a Golgotás Jézust. De vegyük szemügyre, keresztény testvéreim, az emberi szív legnagyobbkét nyomorúságát, mely egymásból születik ugyan, de hatásaiban különbözik egymástól s a legmerevebb ellentétben vannak Jézus Krisztus szeretet parancsával szemben. Ez a két lelki nyomorúság: a) a gyűlölet és b) a könyörtelenség.

a) A *gyűlölet* az emberi lélek torzításának a következménye. — Ha valamit jönnek látok, bennem a tetszés indulata ébred. S e tetszésből való a

szeretet. Ha valamit rossznak látok, a visszatetszés indulata gerjed föl bennem s ennek a visszatetszésnek a sarja a gyűlölet. — Szeretem tavasszal a völgyeket, mikor minden csupa éledés és szinpompa: mert ez jó hatással van reám. De undorodom a mocsártól, mely dögletes kigőzölgésével, nyulós zöld vizével visszataszítólag hat a lelkemre. — S ha ezt a látásomat átviszem az emberekre is: születik bennem, a természetes emberben, az ember-szeretet és az embergyűlölet. Mert bizony az emberek nemcsak jók, hanem visszataszítók is lehetnek nekem: ha csupán a természetes ember szemével látom meg őket. — S mivel az anyagiasság kioltotta az emberekből a természetfölötti látást, azért van annyi embergyűlölet a világon.

Két arca van az embernek: az egyik a teremtő Istennek az arca (a lélekarc), a másik a megrottott bűnös ember-arc. S mivel minden embernek megvan ez a kettős arca, minden ember kiválthatja embertársából a szeretetnek is, a gyűlöletnek is az indulatát. Mert minden emberben van valami szeretnivaló és valami visszataszító. Hogy a lélekből embertársaival szemben melyik érzés váltódik ki inkább: az megint két tényezőtől függ. Az egyik tényező, hogy melyik arc uralkodik embertársunkon: az isteni arc-e, vagy a rút bűnös emberi arc. Ha valaki nagy lelki munkával elmosódottá tudja tenni magán az emberarc rút vonásait és kidomborítja az isteni vonásokat: az szeretetet indít maga iránt a meg nem rontott lelkű emberekben. Így voltak a szentek nagy tömegek megcsodáltjai és szeretettjei. — Ha pedig valaki szétdulta magán az isteni vonásokat és rút emberi arcával áll a világ elé: az kiválthatja a kíváncsi tömeg ámulatát, de szeretetet soha! Így voltak a nagy bűnösök az emberiség megvetettjei. — A másik tényező, mely eldönti a lélek érzéseinek a kiváltódását: az, hogy

hogyan látja meg, hogyan érzi meg a lélek a másik ember arcát. Vannak lelkek, akik sötét szemüvegen át nézik embertestvéreiket: legjobb szándékaikat is félremagyarázzák, legszebb vonásaikat is elferdítve látják. S ez szüli bennük az embergyűlöletet.

Keresztény testvéreim, ebben a korban tulságosan kidomborodik a világ arcán az emberi, a bűnös, rutságos arc. — Az emberek egymáson a kenyéririgység sárga arcát látják. Látják azt a könyökölést, mely egy-egy kenyeret kínáló állás után tömegeket indít egymás ellen. Azt a hatalmi örjöngést, mellyel a világ szelleme a lelkekre nehezedik és csak akkor érzi jól magát, ha a lelkek nyögnek az iga alatt. Látják a rettentő anyagi eltolódásokat, hogy egyesek minden érdemük nélkül, sokszor méltatlanul bőséghez jutnak, míg mások kérgesre dolgozhatják kezüket, mégis alig jut nekik mindennapra elég kenyérük. Látják azt a nagy megnemértést, mellyel az élet sujtotjtait a küszöbtől visszautasítják azok: akiknek nem kerülne sokba a segítség, vagy néhány vigasztaló szó. Keresztény testvéreim, ezek az arcok visszataszító arcok. S ezek a rut arcok a mi arcunk: az emberek arca. S ezt az arcot látják elsősorban egymáson az emberek: innen a nagy világgyűlölködés.

S ennek a gyűlöletnek tüzét, mely amugyis magától adódnék a természetfölötti érzésekből kivetközött léleknek: mesterségesen szítják és fokozzák új szenvedélytüzekkel. Azokra a sátáncaatlósokra gondolok, akik lelkiismeretlenül uszító eszméket vetnek égő csóvák gyanánt a lelkekre. Keresztény fajokat zudítanak egymásra, társadalmi osztályokat állítanak egymással szembe, hogy égjen és emésztődjék ez a szerencsétlen kereszténység. Elvakítják a lelkeket, hogy egymásban meg ne láthassák az Úr Jézus megváltottját, és testvérkezet ne foghassanak. Ez a nagy testvérgyűlölet, keresz-

tény testvéreim, volt a mi Urunknak legszörnyűbb szenvedése a Golgotán.

b) A másik nagy szenvedése pedig: az emberi szíveknek egymással szemben való roppant *könnyörtelensége*.

Hogy erről a lelki nyomorúságról fogalmat alkossunk, ne menjünk emberi bölcselőkhöz, hanem Jézushoz, aki épen a könnyörtelen szolga példabeszédében világít rá erre az emberi tömegbűnre. — Valamelyik szolga talentumokkal tartozik urának, a királyi embernek. Lejárt az idő: a szolga nem fizet. És ha akárhányszor járna le az idő: sohasem tudna fizetni: mert túl nagy az adóssága. Az úr maga elé idézi a szolgát. A szolga, amint meglátja urát, csupa alázatosság, csupa görnyedés. Haladékat kér, irgalomért könyörög. És a nagyurnak megesis rajta a szíve: hiszen családja van a nyomorultnak . . . És mit csinál a szolga? Magánkívül van örömeiben: szinte a lábnyomát csókolja a nagyurnak. Meg is érdemli, hiszen hihetetlen irgalmat gyakorolt vele és utódaival szemben. Repeső szívvel megy hazafelé. — Utközben találkozik valamelyik szolgatársával, aki néhány dénárral tartozik neki. Csekélység az egész. Amint meglátja őt, hirtelen valami sötét érzés szállja meg a szívét. Elfelejteti a nagyur irgalmát, előbb való nagy örömét és megállítván a szolgatársat, követeli tőle a csekély adósságot. A szolgatárs szegény ember, talán szegényebb nála is. Megalázkodik a hitelező szolga előtt és haladéért könyörög. De az ember nem enged. Börtönnel fenyegetőzik, sőt fojtogatni kezdi a szegényt. S míg a magáról megfeledkezett ember fojtogatja társát: a dulakodásra, segélykiáltásra előszalad néhány más szolgatárs. Egyik-másik tanuja volt a fojtogató szolga és a nagyur lelketemelő jelenetének. Amint látják a hálátlan ember könnyörtelenségét, felháborodva sietnek a nagyurhoz

és jelentik neki az esetet. A nagyur haragra lobban. Börtönbe veti a szolgát és egész házanépét.

Keresztény testvéreim, az emberi szív e rettentő természetéről csak az Úr Jézus mélységbe látó és mindenén átható lelke festhetett ilyen találó képet. Mikor gyerekkoromban először hallottam ezt a példabeszédet: azt hittem, hogy ilyen szív nincs is az emberek között. De ezek az idők megmutatták százszor ugyanezt a jelenetet és utonutfélen ismétlődik ma is. Vannak közöttünk nagyurak és kisemberek — igaz, — de végelemzésben mind az Isten cselédei vagyunk. És mindannyian adósai vagyunk az égi Királynak. Adósai vagyunk az étellel, melyet tőle kaptunk; a lelkünkkel, mely belőle szikrázódott belénk; minden javunkkal, amelyhez hozzájutottunk. Mind nagy értékek ezek, amelyeket sem időben, sem szolgálatban megfizetni nem tudnánk méltóan az Istennek. Igaz, hogy egymásnak is adósai vagyunk. Minden ember adósa annak a rendőrnek, aki az alvó város álmaikat őrzi. Minden ember adósa annak a másik embernek, akinek szívességét bármilyen alakban élvezi. De ezek az adósságok csekélységek az élet és a lélek nagy isteni értékei mellett. — S a jó Isten el-elküldi hozzánk az ő számtartóit. Nem azért, hogy fizessünk: hanem azért, hogy vele szemben való adósságunk tudata el ne halványodjék bennünk és alkalma legyen irgalmat gyakorolni vélünk. Ezek a fizetési felszólítások különbözőek . . . Betegek vagytok, asszonyok. Az Isten talán arra figyelmeztet titeket, hogy adósai vagytok azokkal az életekkel: amelyeket megadni nem akartok. Most saját élteteket kezdi cserébe kívánni az Isten. Ti megrémültök, jajveszékelve könyörögtök az Úrhoz, hogy hagyja még meg bennetek az életet. Fogadkoztok, hogy ezután másképp lesz. Az Úr Isten megsajnál titeket, talán a többi gyermekért akiket fel kell nevelnetek. Kilábaltok a

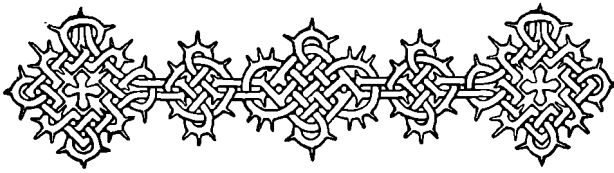
betegségből. Egyet-kettőt hálálkodtok az Istennek aztán jártok megint azon az uton, ahol megállítot az Isten és szaporítjátok adósságotokat. Apró kis életek könyörögnek néktek, hogy el ne vegyétek tőlük a létezést. De ti nem irgalmaztok. Könyörtelenül elvetitek őket magatoktól. Szörnyű könyörtelenség! De kérdem tőletek, keresztény testvéreim: nem emberi szívekben teremnek ezek a könyörtelenségek? — Más emberszolgának vagyont adott az Isten. A jó esztendőök után jönnek a rosszak: Isten a magáét ilyen alakban követeli tőle, mert másképen nem hálálkodott neki. Ma lehervasztja a búzát a fagy. Holnap elveri a szőlőt a jég. Aztán rendre hull el a jószág. Az ember először reszket a haragtól. Aztán remeg a jövőért. Aztán térdrehull az Isten előtt és könyörög. Ezek a csapások számonkérések voltak a javakért, melyeket a szolgálóember elkártyázott, elmulatott. És a jó Isten, hogy látja az ember alázatosságát megkönyörül rajta. Rásüteti megint szőllejére, földjeire, udvarára a napot és visszaadja a szolgának a jólétet. A jó módú ember hamarosan elfelejti az Úr irgalmát. Jönnek hozzá a megszorult emberek. Durván elutasítja őket s ha nagyon kérlelnek, ráuszítja ebeit. Micsoda könyörtelenség! De kérdem tőletek, keresztény testvéreim, nem emberi szívben teremnek ezek a könyörtelenségek? És újra kérdem: Nem ezzel a könyörtelenséggel kinozzuk a mi szenvedő Jézusunk Szívét? Nem vagyunk-e mi magunk is ennek a szívnyomornak a nyomorultjai?

Azok vagyunk! Így mondja a multunk és jelenünk! De nem szabad azoknak maradnunk! Így kiált nekünk a Golgotáról az Istenfia: aki a legnagyobb szenvedések között a legvégtelebbre tárta ki Szívét az emberiség előtt: kiárasztotta szeretetét a latorra, aki megtért; a Fájdalmak Anyjára, aki végig szenvedte szent Fia szenvedéseit,

apostolaira, akik elfutottak mellőle a megpróbáltatás idején; a pogány katonákra, akik megkinozták szent testét; a gunyolódó, gyűlölködő zsidó tömegre, amely meggyötörte lelkét; a pogány katonára, aki átdöfte lándzsával a szívét; és a pogány századosra, akinek szeme megnyilt, mikor az ég sötétedni látszott: kiárasztotta szívét, szeretetét az egész szerető és az egész gyűlölködő világra.

Keresztény testvéreim, kik lelketekkel a kereszt tövében jártok és elhaladtok naponta talán többször is az oltáriszentséges katolikus templomok előtt: ha megerőtleníti lelketek látását ez a világ, ha epével és gyűlölettel ivódik tele a lelketek, mikor az élet rút arcát látjátok: álljatok meg a templomunk előtt egy pillanatra és gondoljatok be az Úr Jézusra! Ott van ő valósággal és cselekszi ma is az evangéliumot, úgy mint régen. És mondjátok nagy bűnbánattal: Jézus Urunk, mi eljátszottuk a hitünket, vakok vagyunk és a jerikói vakkal kiáltunk Tehozzád: Add, hogy lássunk! — És mondjuk tovább! Mi szegények, gyűlöltük a gazdagokat; és mi gazdagok könyörtelenek voltunk Jézus szegényeivel szemben. Öntözd meg szíved szent vérével azt a követ, amelyet a szívünk helyén hordozunk: hogy újra visszalágyuljon emberi szívnek, katolikus szívnek. Jézus Dávid fia könyörülj rajtunk. Amen!

IV.

A NYOMOR EGYETLEN ORVOSSÁGA: A KERESZT HITE!

AZ EGYETLEN KRISZTUSI HIT.

Keresztény testvéreim, amint mondtam, mi igazában az Úr Jézusnak csak testi szenvedéseit szoktuk méltányolni. A lelki szenvedésekről, amelyek vér nélkül az Üdvözítő kebelében folytak le, alig szerzünk tudomást. Pedig ezek az isteni Férfi igazi szenvedései! Aki az evangéliumi szenvedéstörténetet olvassa, a testi kinokról kevesebbet fog hallani, mint az Úr Jézus lelki kinlódásairól.

Mindjárt a szenvedés előkészületében így szól magáról az Úr: „Szomorú az én lelkem mindhalálig“. Az Olajfákhegyi haldoklási jelenetről az evangélisták a lelki szenvedést — mint a halódás középpontját — említik, mondván, hogy az Emberfia lelkét „remegés és aggodás fogta el“. Csupa lelki fájdalom, csupa benső szenvedés! És ha keressük ennek a belső fájdalomnak az okai között a legnagyobbat: nem nehéz megtalálnunk. A legmélyebben vágott bele az Úr Jézus Szívébe annak az előrelátása és annak a szomorú tapasztalása, hogy az Istenben való testvériségnek, a lelki egységnek eszménye, melyet ő a földre hozott, időtlen-időkig nem fog megvalósulni: s emiatt sok lélekre nézve hiábavaló lesz az ő kiontott vére és nagy lelki gyötrődése.

Az Úr nemcsak a vele egykorban élő, hanem az egész jövőd emberiséget látta. Látta annak nagy lelki vivódásait, egymás ellen való fordulását, lelki megosztását: a jövőd emberiségnek a kereszt körül folytatott testvérharcait. S ezek a testvérharcok az ő legfőbb céljának, a lelki egységnek, a vallásegységnek meghurcolói és meggyújtói. Pedig ő hányszor hirdeti, hogy egy akolba és egy pásztor alá akarja gyűjteni az emberiséget: hogy azokat a lelki választófalakat, amelyek eddig elkülönítették, megosztották az embereket, le akarja dönteni és minden e világrajövő embert a teremtő egy Istenben és az egy összülében való testvérségre akar visszavinni.

Keresztény testvéreim, az Üdvözítő úgy, amint földre jött, maga is valami csodálatos egyesülés, egység! Először is: Istenember. Tudjátok: mi ez? Az egymástól az emberi őslázadás által elkülönült Istennek és embernek kibékítése, engesztelődésben való összehozása!... Az angyalok megjelennek az égen, a pásztoroknak hirdetik a Megváltó születését és békét énekelnek az embernek. Tudjátok: mi ez? Az embereknek az angyalokkal való csodálatos új egyesülése!... A pásztorok elsietnek a jászolhoz, hogy imádják az Urat. Aztán nagy messzeségből magához vonzza az Úr Napkelet királyait és bölcseit a jászolhoz. Tudjátok: mi ez? A föld legszegényebb és legtanulatlanabb lelkeinek egyesülése a leghatalmasabb és legtanultabb földi nagyságokkal a jászolos Krisztusban! — Jézus Urunk teste szerint királyi vérből származik: de szegény családba jö le. Tudjátok: mi ez, keresztény testvéreim? A gazdagságnak és a szegénységnek csodálatos testvérsége az Istenfiában! — S az Üdvözítő egész földi életében ezért a lelki egységért dolgozik, aggódik, küzdök; ezt a lelki egységet hangsúlyozza: „Jöttem, hogy összeszedjem Izrael szétszórt fiait.“ Ritkán olvas-

suk az Úrról, hogy könnyezett volna. Mikor azonban a tanítványok az Olajfákhegyének oldaláról büszkén mutogatják Jeruzsálem gyönyörű palotáit, kő-alkotásait: ő elszomorodva a jövődbe néz és sírni kezd a városon. Mi az ő elszomorodásának az oka? Nem a kövek szépségeinek elmúlása, nem a romok és köztük bujdosó nyomor: hanem a lelki egység hiánya! „Hányszor akartam összegyűjteni fiaidat, mint a tyúk összegyűjti csirkéit szárnyai alá: de te nem akartad!” A megosztás, az embereknek egymás közt való lelki meghasonlása csalta ki szemeiből a könnyet.

Keresztény testvéreim, ennek a fájdalomnak a mélységébe akkor láthatunk igazán, ha meggondoljuk, hogy az Üdvözítő szinte minden energiáját ebbe a lelki testvéri egység-teremtésbe vetette bele. Nem akart ismerni két tábor: ellenség és barátság táborát s ezért állította az egymással szemben állók közé szivárványhidnak a mindenkiket kötelező és mindenkire kiterjesztett felebaráti szeretet parancsát. S mivel az emberiség saját lelki érdekét tiporja lábbal, mikor meghíúsítja az Istenfiának ez életcélját: azért oly mérhetetlen az Istenember lelki szenvedése.

Keresztény testvéreim, hogy erről a szenvedésről igazabb fogalmat alkossunk magunknak, zarándokoljunk el vissza kétezredévnek a messzeségébe az utolsó vacsora terméké ajtájához! Nyissunk be abban a percben, amelyben végetért az Oltáriszentség szerzésének főszege jelenete: a kenyér és bor átváltozott már Krisztus testévé és vérévé, tanítványai már megáldoztak, Judás már elindult áruba bocsátani az Istenfiát. Az Úr Jézus szeliden eltolta kebeléről a legifjabb apostolnak, szent Jánosnak hullámos haju fejét és felemeli az égre tekintetét. A lélek világtörténelmének a legfenségesebb pillanatai ezek. Az Úr végrendelkezik és szent János, aki evangéliumában írásba foglalta

ezt a végrendeletet, egész lélekkel issza Krisztusnak az éghez intézett ígét: Hallgassuk, keresztények, mert ezek a szavak a mi örökségünk is és a világ végéig minden léleknek krisztusi öröksége: „Atyám, eljött az óra: dicsőítsd meg Fiadat, hogy Fiad is megdicsőítsen Téged! . . . Kijelentettem a Te nevedet az embereknek, akiket nekem adtál e világból . . . Én öérettük könyörgök . . . Atyám, tartsd meg őket a Te nevedben, hogy *eggyé legyenek*, mint mi vagyunk . . . Nemcsak öérettük könyörgök pedig, hanem azokért is, akik az ő ígék által hinni fognak bennem, hogy *mindnyájan eggyé legyenek!* . . . Amint Te, Atyám, én bennem és én Tebenned: úgy ők is *mibennünk eggyé legyenek!*“

Keresztény testvéreim, ezeket a főséges ígék arany betűkkel kiírva kellene körülhordozni ebben a világban, amely a lelki szétszóródásnak és megosztottságnak babiloni képét mutatja.

Amikor az Úr Jézus e könyörgést mondotta, a tanítványok szívükben élő szentségházak voltak, hiszen néhány perccel előbb vették magukhoz az oltáriszentséges Krisztust. Televoltak főséggel, titokzatossággal, örökkévalósággal. Lelkük olyan közvetlen viszonyba került az Istenséggel, amelyben a Boldogasszonyon kívül senkisémet jutott még az emberek fiai között. Elképzelhető, hogy egyetlen szórakoztató gondolat agyukba nem férközhett; hogy minden érzésük osztatlanul Krisztusé volt és szinte a lélek önkivületi állapotát éltek. S ezért az Istenfiának minden szava a legtisztább visszhangot verte ki a lelkükön. És e szavak, a lelkiegység szent krisztusi örökségének ez új sinahegyi törvénye, kitörölhetetlenül égődtek bele a csupacsend emberek szívébe.

Az Üdvözítő is a megváltói élet fordulópontjához jutott. Önmagának a földön való további jelenléti formáját már meghatározta és megadta

az Oltáriszentségben. A reákövetkező szenvedések kelyhének elfogadását már elintézte az éggel. Már leszámolt emberileg is a megváltás keresztyével: elfogadta a keresztet, a szegekkel, a lándzsával, a töviskoronával, a nádjogarral, a szitkokkal és a könnyekkel együtt. Elfogadta már az egész kálváriautat és az egész Golgotát. Ő, ha volt életének megrázóan fönséges órája, ez az óra az volt. Minden szava aranypöröly, mely célját nem tévesztve veri bele a megrendült tanítványok lelkebe az egység nagy gondolatát.

És a világ is lélekzetet-visszafojtva lesi, lesi ennek az éjszakának minden neszét és jelét. A világ, a mennyország és az alvilág feszült figyelemmel issza ezeket a történetfölötti pillanatokot.

És nézzétek, keresztyény testvéreim, ebben a végtelenül súlyos órában az Üdvözítőnek alig van egyéb szava az ő választottjaihoz és mindazokhoz, akik általuk hinni fognak őbenne: mint a hitegyeseknek, a lélek és életegységnek a hangsúlyozása.

Eljött az óra, mélynél fönségesebb nem volt még a lélek világtörténelmében . . . *Atyám, dicsőítsd meg Fiadat!* így könyörög az Istenfia. És e dicsőség legigazibb jelének nem a virágvasárnapi palmaágas felvonulásokat és hozsannázásokat látja, hanem azt az *egységet*, melyben összeforrnak itt a földön a lelkek, amint egység az Atya és a Fiúisten.

Három részletre bontja az Úr ezt a lelki egységet: a) könyörög, hogy a lelkek eggyé legyenek; b) hogy mindnyájan eggyé legyenek és c) hogy az Atyában és az ő földreszállott Fiában eggyé legyenek!

a) Könyörgök értük, hogy *eggyé legyenek*. — Minha azt mondaná az Úr: Legnagyobb szenvedésem a földön és utolsó órámnak legkeservesebb kinja a lelkek jövődő belső meghasonlása . . . Én egyesítettem és kibékítettem önmagamban az

Istent és az embert. Én egyesítettem a tudós Nikodémust a tudatlan Péter halással. A gazdag vámost, Mátét, a tenger szegény robotosaival. Én összehoztam a megtérő bűnös Mária Magdolnát a szeplőtelenül fogant Szűz Máriával. Én egyesítettem a pogány Kornéliusz századost az igazhitű zsidó Nathánaellel. Én mindig a lélek egységét prédikáltam, munkáltam: én az egységet akarom. . . . Én bárányokról szoltam tinéktek, amelyek szelidek és szeretik a nyájság egységét. És magamat pásztornak rajzoltam elétek. A pásztor az egység szimbóluma: hisz benne van az irányító egy-akarát! — És én ezt az egységet őrizni akarom: azért jöttem, hogy „összeszedjem Izrael szétszórt nyáját.“ A testek lehetnek a legkülönbözőbb színűek, alakuk és vérmérsékletűek; lehetnek különböző fajuk és nemzetűek; lehetnek különböző társadalmi osztályuk és ranguk: sőt kell, hogy rend legyen az emberiségben s ezért legyenek uralkodók és polgárok; feljebbvalók és alattvalók. De a lelkük *egy* legyen, az *egy* legyen! . . . Ime, keresztény testvéreim, ez az Úr Jézus könyörgésének és óhajának első gondolata.

b) Aztán meghatározza, hogy kiknek hozta le a földre az egység kegyelmét. — *Mindnyájan eggyé legyenek!* Ezek a szavak ennyit jelentenek: Nemcsak annak a néhány léleknek kell eggyé lennie, aki eddig is kitartott mellettem és fölis-merte bennem az Istenfiát: nemcsak az apostoloknak és annak a népseregnek, mely rám hallgatott és jótetteimet élvezte; hanem *mindenkinek*. Legyenek egyek a világ négy táján bárhol élő emberi lelkek: feketék, fehérek, sárgák, rézbőrűek . . . mind, mind! És legyenek egyek a nagyapák az unokákkal, az ősök a világvégi utódokkal! Hiszen minden ember lelke egyazon Isten lehellete és szikrája. És test szerint egyazon ős-szülők sarjadékai. És *mindenkinek* a lelke egyképen

szenved a boldogság után való nagy epedésben, egyazonmód sóhajtozik a Megváltás után. Ezért kell eggyé lenniök.

c) És az Üdvözítő kinyilatkoztatja azt is, miben kell eggyé lennie az egész emberiségnek. . . *Legyenek eggyé énbennem és Tebenned!* Titokzatos mélységű szavak, keresztény testvéreim! Az Atyában és Jézus Krisztusban kell mindenkinek eggyé lennie. De az Atyával és Jézus Krisztussal való *eggyé-levés* az Istenről való gondolkozásnak, az Istennel szemben való érzésvilágnak és hódolatmódnak: tehát a vallásnak, a hitnek az egységét jelenti! Mit akar tehát az Úr az utolsó vacsora termének halálosan komoly pillanataiban? Azt akarja, hogy egy hitbe tömörüljön minden lélek, aki a világra jő és pedig abba a hitbe, amelyet ő épített föl a történelmileg leszerepelt zsidó vallás fölé. Könyörög, hogy az emberiség *eggyé legyen az Atyában!* Ez az Atyában való egység jelenti az egységes vallás tartalmát és végső célját. Eggyé tegyen minket az Istenség, aki körül forog a világ, a történelem, az emberiség az Úr Jézusban! És ez jelenti a krisztusi hit *élési módját*, gyakorlási módját. Az a vallás tehát, amelyet Jézus Krisztus akar, nem az emberek feje, szeszélye és hangulata szerint való vallás, amelyet Jézus Krisztus hozott az emberiségnek; amelynek őrizésével szent Péter egységes vezetése alatt az apostolok testületét bizta meg az Úr; amelynek élési formáját az apostolok és az első századok szent kereszténysége önmagán próbálta ki. A katakombák egyházának, a Jézusmonogrammos, kösziklás, szentgyónásos, oltáriszentséges, hétszentséges, pápás, püspökös, katolikus anyaszentegyháznak a vallási életét és formáját akarja az Istenfia . . . Ennek az egységéért és sértetlenségéért könyörgött akkor is, amikor szent Pétert egyháza látható fejévé tette, „Imádkoztam érted, Péter, hogy megerősödjék a

te hited és megtérvén erősítsd meg testvéreidet is.“ — Azt a vallást akarja Krisztus, amely szigorú a bűnökkel és a megátalkodottakkal szemben, mint ahogy ő is kérlelhetetlen volt a sátánnal és mindazokkal szemben, akik szolgálatába szegődtek. Azt a vallást akarta, amely elveiben sohasem alkuszik: kemény, mint a szikla, melyre építve van. Azt a vallást akarta, amely megérti ugyan az emberi gyöngeségeket, de azoknak engedményeket nem tesz. Azt a vallást akarta Krisztus, amely házasságokat nem old derűre-borúra, hogy kedvezzen az emberi szenvedélyeknek és bűnözési hajlamoknak. Azt a vallást akarja Krisztus, amely semmi szín alatt sem ismer el törvényeseknek gyermekgyilkosságokat. Ebben kell egynek lennie minden e világra jövő léleknek! Ezért könyörgött az utolsó vacsorán az Úr.

* * *

Aki megértette Krisztus főpapi imáját és telezívta lelkét azzal a fenséges hangulattal, mely a Krisztust magukhoz vevő tanítványokat eltöltötte: az világosan látja, mennyire Krisztus-ellenes és Isten-ellenes gondolatot vetett az emberek közé a lélekrontás szelleme: mikor azt akarja velük elhittetni, hogy *minden vallás egyformán üdvözít*: a lényeg az, hogy mindenki megtartsa a maga hitét.

Számoljunk le már végleg ezzel a megtévesztő hamis messiási mondással, keresztény testvéreim!

Első tekintetre is nyilvánvaló, hogy a vallások nemcsak külsőségeikben, belső tanításaikban is különböznek egymástól. Hogy istenitiszeteitek módjában eltérnek egymástól: az valóban nem lényeges. Hiszen ugyanazon szent krisztusi egyház keretén belül többféle úgynevezett szertartás van. S ez szent bizonyíték amellet, hogy a katolikus egyház nem nyomta el sohasam a nagy lelki egység, tanegység keretén belül az emberi lélek egyéni

sajátosságait, tehetségeinek és viszonyainak érvényesülését. *Az Isten nem gépekkel imádtatja magát*, hanem színes egyéni emberi és angyali lelkekkel. — De, hogy az egyes vallások között elvi nagy ellentétek is vannak, amelyek lényegesen elkülönítik egyiket a másiktól: nyilvánvaló. Mikor a katolikus egyház testéről országrészeket, nemzeteket szakított le a gőg: az elszakadtak az anyaszentegyházzal és saját furdaló lelkiismeretükkel találták szemben magukat és megindult a vitakozások háborúja. Könyvek, szavak, civódások rengetege mutatta: mily mélységes áthidalhatatlan a szakadék, mely közéjük és Krisztus egyenes leszármozottja, a katolikus egyház közé ékelődött. A lelkek megoszlottak s egymással farkasszemet néznek ma is.

Kérdem tőletek, keresztény testvéreim: akarhatta-e a lelkeknek ezt a megoszlását az Úr, hogy a hitelvek, változhatatlan krisztusi igazságok sziklájáról lecsúszzanak a lelkek az úgynevezett szabad kutatás homokfövényére, maguk gondolata szerint való új ismeretlen és bizonytalan utakra? Akarta-e az Úr a százféle vallást és alapíthatta-e ő a megváltás titkát és eszközeit őrző és alkalmazó egyházat emberi hangulatok és indulatok homokjára? — És amennyiben ez az egységbomlás megtörtént: örömmel nézheti-e az Istenfia, aki annyi aggodalommal és oly szívetfogóan könyörgött halála előtt, hogy mindnyájan egygé legyenek az Atyában és őbenne?

Az igazságnak és az elveknek csak egy utjuk van az Istenhez s ezt az utat megmutatta nekünk az Istenfia, aki magát Utnak, Igazságnak és Életnek nevezte s aki ezt az Isten-utat előttünk maga megjárta, nem mint hátulhajtó, hanem mint előlmenő pásztor. — Kérdezem tőletek, keresztény testvéreim: örülhet-e az Istenfia annak, hogy millió

és millió lélek a szentek példáival beragyogott biztos utak helyett összevissza bolyong?

Keresztény testvéreim, ha ennek a Főpapi imádságnak a hangja mellett hallgatjuk a vallási közönyösségnek Krisztusellenes beszédét, mely szerint: imádja kiki a maga vallása szerint az Istent és akkor rendben van! — akkor érezzük igazán, mennyire felületesen és hamisan gondolkozik a világ! Ha minden vallás jó volna: miért kellett az emberiségnek a pátriárkák határtalan epedésével, a próféták rengeteg jajszavával könyörögnie a Megváltó után? Mirevaló volt az a sok angyaljárás Ábrahámhoz, Tóbiáshoz, a szűz Anyához? Ha a zsidó vallás jó volna ahhoz, hogy üdvözítsen; ha a katolikus vallásból kiszakadt hitek jók volnának ahhoz, hogy az üdvösség biztos útján elvezessenek: akkor mirevaló volt Betlehem, Jeruzsálem, a Táborhegy, a Golgota, az apostolok különválasztása az emberek közül? Mirevaló volt Krisztusnak a hitességért való könyörgése, a bűnbocsátnak és a többi szentségeknek isteni szerzése: mirevaló volt az egész újszövetség krisztusi rendszere?

Mennyi ellenmondás, mennyi sötétség, mennyi megfejthetlenség és — valljuk be — a sátánnak mennyi raffinériája van ebben az ártatlannak és békemondónak látszó kijelentésben: élje kiki a maga vallását s akkor üdvözül! Keresztény testvéreim, ez épen annyi volna, mint két ugyanazon városba törekvő de teljesen ellentétes uton járó embert hagyni, hogy menjen mindegyik a maga útján. Ott áll az emberiség országútján a katolikus egyház. Hirdeti, hogy az Isten országa ebben az irányban van és mutatja a hömpölygő tömegnek az irányt. Egyesek hisznek neki és mennek abban az irányban, amelyet a katolikus egyház mutat nekik. Mások azonban nem hisznek neki és mennek a tagadás irányában, vagyis épen az ellenkező irányban akarják elérni azt, sohasem

fognak eljutni az Isten városába: mert annak egy útja van és az a Jézus Krisztus, a szenvedések férfial „Senkisémet mehet az Atyához, csak a Fiú által“: így irányítja a lelkeket a katolikus egyház.

Az az ál-megnyugtató tehát, keresztény testvéreim, hogy bátran élheti kiki a maga hitét: nem Krisztusnak a szava, hanem a sötétségnek a sűgása, mellyel lelki utvesztőkbe akarja beteretelni a világot.

Hogy ezt maguk a nemkatolikus keresztény vallások is érzik: bizonyítékért nem kell messzire mennünk.

a) Figyeljétek meg, keresztény testvéreim, a nemkatolikus népeket: azokat az egyszerű embereket, akik saját hibájukon és közreműködésükön kívül születtek bele ilyen vallásokba. Hogy vágnak valami szigorúbb, valami teljesebb és tartalmasabb lelki élet után: mint amelyet nekik saját gyermekkori vallásuk nyújtani tud. Mikor valami új vallás, valami szekta támad közelükben; mely a szigorúbb, a lelkiéletet kívánja: milyen kétségbeesetten kapnak utána és hogy lesznek tömegesen nemkatolikus keresztény testvéreink anabaptisták, nazarénusok, adventisták! Azt hiszik, szegények, hogy talán ezek azok a hitek, amelyek egységbe hozzák össze a lelkeket! Igaz, hogy ezek a hitek halva születnek: tisztavirágéletűek, mert nincsen bennük Krisztus éltető ereje és a katolikus hit természetfölötti energiája: de hogy felmerülnek a vallások tengerében, bizonyítékok a nemkatolikus hitek létjoga ellen.

b) De emellett bizonyít maguknak ezeknek a nemkatolikus hiteknek sajátos és időnkint elemi erővel kitörő vágyakozása az egység után. A jobb lelkek szomorúan látják a lelkek széthullását. Segíteni szeretnének, érzik, hogy nem jó a rendszer, hibája van az akolnak: amelyben a lelkeket őrzik. S ezért eszmecseréket folytatnak, gyűlése-

ket tartanak arról a kérdésről: hogyan lehetne egy nagy egységbe összehozni a világ keresztényeit? Így történt ez a háboru után a svájci Lausanne-ban és a svéd Stokholmban. Látták a nemkatholikus keresztények vezetői, hogy a lelkeknek mai vallási megosztottsága az ős ellenmondás szellemének a malmára hajtja a vizet és végzetes az emberiség lelki jövőjére nézve. A hitben való megosztottság ellaposítja a lélek legszentebb érdekét; bűnre züllesztí az emberiséget; rengeteg lelki-erőt pocskol el hiábavaló erőlködésekre: és elsatnyul az a kevés lelkiség is, amelyet az elszakadás nagy lelki forradalma alkalmával a katolikus hitből magukkal-vittek. Az elszakadás következtében halódó kereszténységnek a segélykiáltásai ezek a nemzetközi vallásgyűlések. S ezekre meghívták a katolikus egyházat is. A meghívóra XI. Piusz pápa így felelt: „A katolikus egyház örömmel látja nemkatholikus keresztény testvéreinek az egység felé való törekvését: imádkozik is azért, hogy a lelki egységre rátaláljanak. Azonban a katolikus egyháznak nincs miért résztvennie ezen a gyűlésen: hiszen a krisztusi hitnek tévedésmentes és teljes birtokában van és örömmel látja ebben a katolikus krisztusi egységben az egész világot.“

Fönséges és Krisztus utódjához egyedül méltó magatartás ez, keresztény testvéreim! Az Igazságnak isteni szilárdsága és ereje van; az Igazságnak nem lehet alkudnia. Az Igazság csak egyet ismer: meghódolást! A katholicizmus nem alkuszik. A katholicizmusnak isteni igazsága van. A katholicizmus csak egyet ismer: feltétlen meghódolást a lélek részéről. Vagy követi valaki a katolikus hit irányítását az Isten országa felé s akkor nyugodtan, az üdvözülés boldog reményével éli a földi életet is; vagy pedig nem követi és akkor az egész lelki élete csupa homály, csupa bolyongás, csupa nyugtalanság.

Keresztény testvéreim, nekünk, akiket a jó Isten végtelen irgalmából katolikus szülők adtak az életnek: nem szabad tétlenül néznünk másvallású keresztény testvéreinknek e krisztusi egység után való nagy vágyakozását! A katolikus szívnek krisztusi rendeltetése és sajátsága, hogy saját lelki jólétét megosztja mindenkivel. Nekünk elő kell segítenünk ennek a vágnak a teljesülését. S ennek a segítségnek a módja a következő:

a) Tudnunk kell, hogy mi, katolikusok vagyunk az üdvösség országútjának útmutatói, világítói. Hogy a világ javul-e, vagy rosszabodik: azt rólunk nézi le az Isten. Ha a katolikusok erős hitéletet élnek: nem kell féltetni a világot a zülléstől és a pusztulástól. Ha mi lanyhák vagyunk és megtántorodunk hitünkben: jaj nekünk és velünk együtt az egész világnak! — Azért mi soha le nem vethetjük magunkról a fényesség ruháját: az Igazság biztos birtoklásának a tudatát. Minekünk állandóan abban a lelki tudatban kell élnünk, hogy egész életünket figyeli az egész világ és öntudatosan, vagy öntudatlanul befolyást gyakorolunk az emberiség lelkiéletére. Tehát mi valamelyes felelősséget viselünk nemcsak a magunk lelkével szemben, hanem a nemkatolikus keresztények és a velünk együtt élő pogányok és zsidók lelkével szemben is.

b) És nekünk e szerint az öntudat szerint kell berendeznünk életünket is. A kereszteléstől kezdve a temetésig mindennek a szent szigorú és megdönthetetlen katolikus egyház törvényei szerint kell történnie. A mi tetteink nem mondhatnak ellene büntetlenül a katolikus elveknek. Csak így tölthetjük be azt az apostosi hivatást, melyet az emberiség lelki egységének a munkálása érdekében reánk rótt az Isten.

Keresztény testvéreim, az Úr Jézus nem tűzött ki olyan célt az ő szentegyháza elé, amelyet meg

nem tudna valósítani. Mikor az Istenfia szétküldte apostolait a világba minden nemzethez, akkor megadta nekik a hatalmat is arra, hogy összegyűjtsék az emberiséget az ő szent keresztje köré a Golgota tövébe. És az apostolok feje, szent Péter, nem hiába hagyta el hazáját és nem hiába választotta működése helyéül az ókori összes nemzetek találkozó helyét, Rómát. Az Isten küldte oda, hogy a világ legelső és legnemzetközibb városában minden fajra, nemzetre rátaláljon. Az Isten küldte oda, hogy amint ő összehozta születése idején az eget a földdel, úgy indítsa meg az apostolfejedelem az emberiség nagy összetalálkozásának az Atyában és Jézus Krisztusban való egygyélevésnek a folyamatát. És megindultak a népek Róma felé: most már nem a henye pogány római nép rabszolgáinak, hanem azért, hogy az Isten országának polgárai legyenek és megvalósuljon egyszer: amit Jézus Krisztus jövendölt, amiről az apostolok álmodtak, amiért a katolikus egyház tizenegymillió vértanuja vérzett, amiért új vértanui lesznek még a katolikus hitnek: az egy-akol és egy-pásztor. Amen.

V.

A MI KRISZTUSUNK.

A KERESZT ISTENE.

A kép, amelyet eddig láttunk: sötét kép volt, keresztény testvéreim, a testi és lelki nyomor szomorú képe. Emberi külső és belső arcokat akartam mutatni néktek, hogy lássátok ember-tesvéreiteket és önmagatokat: és pedig nem abban a mosolyos pózban, ahogy az utcán köszöntök egymásnak, vagy névnapokat, lakodalmakat ünne-
peltek: hanem azzal az arccal, amellyel otthon egymagában ül, sóhajtozik és panaszkodik a világ. Mert ez az emberiségnek az igazi arca. A világ igyekszik ugyan hazudtatni velünk a boldogságot, illemszabályokkal és kertelésekkel rávetíti ugyan erre az emberi arcra valami görögtűzfényességet, minthogy festékeivel szépséget próbál ráerőszakolni ripacsos arcokra: de a jól néző lélek előtt el nem takarhatja a fény és festék alatt megbujó ráncokat, a megviselt fekete emberi arcot.

A világ képmutatásra erőltet, mint a cirkuszok bohócait: akik vigságot mutatnak, tréfálkoznak és kacagtatnak akkor is, mikor egész valójukat hasogatja a fájdalom . . . mert így követeli tőlük a kenyér.

A mai kor embere megunta már a bohóckodást. A lelkek keresnek valakit, akinek megmutathatják a maguk igazi szenvedő arcát: mert gyógyulni akarnak, boldogok akarnak lenni mélyen s igazán. S ez a szenvedő világ körülnéz és Vigasztalót, Szabadítót keres: szívet, amely megkönyörül rajta és két kezét, amely kihuzza őt a szenvedés tengeréből. És bárki kiáltja feléjük a partokról: Akartok-e szabadulni innét? . . . ők ebbe a kiáltásba, mint utolsó szalmaszádba belekapaszkodnak, és tulzúgják a tenger zúgását: *Mi innen szabadulni akarunk, mi nem akarunk szenvedni többet!* És a szenvedő emberiségnek ez a kiáltása visszhangra talál lent a mélységben: ahol az ellenmondás szelleme az úr, és fent a magasságban, ahol trónol az Isten. S a világ szelleme szélnek-ereszti az ő apostolát, a kísértés lelkét és ez a kárhozott angyal a boldogság ruhájában száll az emberek közé és felel a megváltást váró emberiségnek: Ime itt vagyok, én vagyok a Krisztus! . . . És a boldogtalan szenvedő emberiség valóban Krisztusnak hiszi őt, mert első megjelenésre irgalmasnak látszik, szeretetet hozni látszik és az őt kísérő jelek rendkívüliek, gondolkodóbaejtők. Pedig igazában hamis krisztus ő, akitől az evangélium világvégi jelenetében óvja az Úr Jézus a jövendőt, mondván: „Akkor, ha valaki mondja nektek: ime itt a Krisztus, vagy amott; ne higgyétek, mert támadnak hamis krisztusok és hamis próféták; és nagy jeleket és csodás dolgokat tesznek, úgyhogy tévedésbe hozzák — ha lehet — még a választottakat is!” (Mt. 24, 24.) És ezek a hamiskrisztustípusok materializmus és szociálizmus, forradalom és bolsevizmus, humanizmus és más ilyen tetszetős névvel ruházzák fel magukat és tévesztik meg az emberiséget. Ha az Üdvözítő előre nem intette volna a kereszténységet és meg nem mutatta volna arcukat: talán az új idők nagy eseményei és szomorú

tanulságai is megvilágosíthatják volna a lelkeket. De ma nekünk kettős a tanítónk: az evangélium és az Idő s így nem oly nehéz felismernünk azokat a vonásokat, amelyek kétségtelenné teszik, hogy ki az igazi Megváltó és ki a hamis krisztus.

Keresztény testvéreim, a katolikus egyház elég hosszú időt élt már ahhoz, hogy világosan lássa és meg tudja mutatni a lelkeknek az antikrisztus-arcokat. De ha egyéves, vagy egy hónapos volna is ez a mi katolikus szent hitünk: a benne működő és tüzelő, világító Szentlélek Isten megóvjá őt minden időben attól, hogy elnézze ezeket a hamiskrisztus-vonásokat. Nézzünk tehát bele ebbe az új hamis prófétai arcba, hogy felismerjük őt, akármilyen kikenve-fenve közeledik hozzánk!

A hamis krisztusok sajátsága, keresztény testvéreim, hogy ajkukon *evangéliumi szavakat* hordoznak. Úgy jönnek hozzánk, mintha *megváltói szeretet* tüzelne a lelkükben: de ebből a szeretetből — ha éles szemmel vizsgáljuk mindig hiányzik az isteni elem.

Az Üdvözítő az őt kérdező farizeusoknak a törvény telje és legmagasabb foka gyanánt a kettős szeretet parancsát hirdette, mondván: „Szeresd a te Uradat, Istenedet minden erődből . . . és felebarátodat, mint önmagadat!“ A hamis krisztusok ennek a parancsnak az első felét elhallgatják, úgy-hogy a világ észre sem veszi s így hirdetik a szeretet parancsát: „Szeresd felebarátodat, mint magadat!“ És nagy hevésséggel rávetik magukat a parancsnak emberi részére: Emberek, emberek, szeressük egymást! segítsük egymást! És szavainknak őszintevoltát jelekkel igazolják, amint az Úr előre megmondta. És ha kételkedni kezdenénk emberszeretetük őszinteségében, ők mindjárt kézen fognak minket és így mutogatják nekünk a világot: Nézzétek, testvérek, a beteg emberiségnek emberbaráti szeretetből fényes kórházakat építettünk! S

hogy megnézzük az ő alkotásaikat: elkápráztat minket a gazdagság, a kényelem, a gondoskodás. És első csodálkozásunkban együtt hirdetjük a hálálkodó világgal, hogy ők valóban az emberségesség prófétái, és szeretik a beteg emberiséget.

De nézzünk csak a mélyére, keresztény testvéreim ennek az emberszeretetnek! Keressük csak ezekben a fényes intézményekben a szenvedés vigasztaló Istenét! Keressük a kápolnát, ahol lábadozó keresztény betegek hálát adhatnak az Istennek, vagy súlyos operációk előtt Istentől lelki erősítést nyerhetnek! A szenvedés Istene nincs sehol. — Keressük Krisztus jelét a falakon, a folyosókon: amelyre fájdalmaik perceiben felemelhetnék szemüket a szenvedők. A szenvedő Istenfiának vigasztaló jele nincs sehol! — Hajoljunk csak a szenvedésben pihenőt tartó betegek füléhez és kérdezzük meg őket: Testvérek, társaitokhoz, akik a halállal utolsó harcot vívnak, el szokták-e hívni az Isten szolgáját? És a betegek nem-et fognak inteni. És akkor valami hidegség fut át a szívünkön, a csalódás hidegsége: Ah ezek emberszeretetet hirdetnek, pedig ezek nem szeretik az embert! Hiszen ezek az emberből csak az állati részt, a testet, övezik irgalommal! A lelket nem tekintik, sőt gyűlölik: holott az igazi Krisztus az egész embernek, a testből és lélekből állónak, a szeretetét hirdette: sőt az emberi testtel szemben való minden irgalmát a lélekért gyakorolta: amint ez a betegeket gyógyultán elbocsátó Krisztus szavaiból kitűnik: Menj és többet ne vétkezzé! Hát ezek magukat emberek megváltóinak, krisztusoknak merik hirdetni: mikor az Istent is, a lelket is számúzik a szeretetükből! Hát nem hallják, hogy a legkeservesebb betegágyról, a keresztről, a Megváltás nagy betegje Krisztus, nem az enyhítő emberi vigasztalások után, hanem Isten után sóhajtozik, mondván: Istenem, Istenem: miért hagyta el engem?“

b) A szeretetnek a testvére az *irgalom*: a szenvedő emberiséggel való mélységes együttérzés: amelyet az *irgalomnyerés* föltételül hirdetett anyolcboldogsághegyén az Úr: Legyetek irgalmasok hogy irgalmasságot nyerjete! Gyönyörű szavak és az Üdvözítő lelkében fönségessen kivirágzott evangéliumi igék! Az Istenség a végtelen irgalom által férközött legközelebb az emberi lélekhez. Mikor az Üdvözítő megáll a tíz bélpoklos előtt kint az országuton: a tanítványok lelke megborzad és megsemmisül a krisztusi irgalom végtelenségétől. És csodálatuk az Üdvözítővel szemben határtalan, mikor egyfolytában és undor nélkül nézi ezt a tíz összerágott emberi testet s oly szeretettel szemléli őket, mintha a világ legszeretetremlőbb teretményei volnának. S aztán megindítja értük az isteni teremtő irgalom folyamát: a felemésztett izmok helyébe újakat teremt, az elrothadt vér helyébe friss egészséges vérpatakat indít tíz halálra-vált emberi testben. Ez az isteni irgalom, keresztyén testvéreim. Ezzel vonzotta magához a tömeget az Istenfia. S ennek a vonzásnak a titkát lesik el a hamis krisztusok is. Fölveszik tehát az irgalom népszerű palástját és elindulnak emberszíveket hódítani.

A hamis krisztusok is szeretnek irgalmat gyakorolni: de — keresztyén testvéreim — nem a megtérő bünösökkel szemben, hanem a megátalkodott bünösökkel és magával *a bünnel szemben!*

Valamelyik városban működik — tegyük fel — egy istentelen szellemben szerkesztett folyóirat: amely a katolikus erkölcs teljes elvetésével írja közleményeit. Szívesen ír olyan eseményekről, amelyek talán meg sem történtek, de amelyek ferde megvilágításban állítják a katolikus egyházat az emberek elé. Mégszívesebben tárgyal arcpirító dologról: egyszóval mérgezi a lelket. A katolikus lelkipásztor ezt el nem nézheti: mert krisztusi

hivatása követeli, hogy mindenféle veszedelemtől őrizze hiveit, bármely uton jönnek is azok. Figyelmezteti tehát az illető felelős embereket, hogy hagyjanak fel sátáni munkájukkal: különben nyilvánosság elé viszi munkájukat. Az illetők javulást ígérnek, bocsánatokat kérnek, mosolyognak és sajnálkoznak. Talán néhány hétig javulást mutatnak is. Aztán — mintha semmisem történt volna — folytatják lélekbomlasztó munkájukat. A lelkipásztor, látva, hogy azokban az emberekben szó sincs komoly javulási törekvésről, — fölemeli szavát ellenük: nyíltan a hivek előtt, az egész város előtt. Lesz erre nagy fölháborodás! A hamis próféták mosakodni kezdenek, ártatlan arcot színlelnek, talán a haladás szellemére hivatkoznak és — amint ezt a tapasztalat igazolja — megsértődöttséget mutatnak. Megtámadják a hivatását teljesítő lelkipásztort, megsebzik becsületében: gyanúsításokkal, félig kimondott rágalmakkal akarják elvenni a kedvét attól, hogy a hivek lelki érdekét olyan bátran védelmezze, mint eddig tette. Az erős lelkű hivek pásztoruk mögé sorakoznak: de kevesen vannak. A gyengék megfélemlenek, sőt elítélik lelkipásztorukat, legnagyobb jótevőjüket. S ekkor előlép a világ szelleme, a békítő hamis Krisztus és mondja a papnak: “Nézze kérem, bocsásson meg azoknak az embereknek! Igaz, hogy vétkesek: de hát az Úr Jézus is megbocsátott a bűnösöknek!” S ez a kérés megtéveszti az embereket. A hamis krisztusok gondoskodnak arról, hogy ezek az evangéliumi köpenybe bujtatott békéltetések a nyilvánosság elé kerüljenek és a lélekrontókat, mint méltatlan támadás szájalmat gerjesztő tárgyait állítsák a világ elé. A pap, ha Krisztus igazi szolgája, nem békülhet meg: mert itt nem megtérő bűnösökről, hanem a taktikázó sátánról van szó! Mert mit jelentene itt az irgalom? Az irgalom nem jelentene kevesebbet, mint azt, hogy a lelki-

pásztor, kire Isten a hivek üdvösségének felelősségét helyezte, engedje, hogy a lelkek megrontói zavartalanul folytassák tovább lelkiismeretlen munkájukat! Mert a hamis krisztusok sohasem hagynak fel a bűnnel és irgalmuk nincs; csak a bűnnek és a bűnök kitartó szolgálóinak.

Keresztény testvéreim, ennek a ténynek szomorú igazolása volt épen a közelmúlt: melyben uralomra jutottak a hamis krisztusok. Ugyanazok, akik régebben az irgalom intézményeit sürgették, a halálbüntetés és börtönök ellen küzdöttek: mikor uralomra jutottak és megmutathatták volna szívük ember-séges-voltát; vérfürdőt rendeztek, szerzetesnőket falhoz szegeztek, katolikus papokat lepuskáztak, keresztény dunántúli földmivészeket bitófára húztak és az emberi szabadság jogaival élni akaró vas-munkásokat gránáttal és puskatussal igyekeztek vörös belátásra birni. És csodálatos, hogy kegyetlenkedéseik ellen a világ úgynevezett békeapostolai, a hágai és genfi békekonferenciák nem emeltek szót, míg másokról szó volt; mikor azonban érezni kezdték, a hogy tűz palotáikat fenyegeti: akkor siettek önmaguk védelmére. — S mikor az elkeseredett és rengeteget szenvedett magyar kereszténység üldözötől számon kezdte kérni az ártatlanul lemészárolt ezrek és meggyötört milliók véré: televolt tiltakozásukkal az egész világ. Amig keresztények vére folyt: addig nem féltették a világbékét. Mikor sátánfiakra került volna a sor: akkor már veszélyeztetve volt a világ nyugalma. — És nem ugyanez történt-e, keresztény testvéreim, Mexikóban is? Ezerszámra öldökölték a katolikusokat, börtönöztek és kinoztak hitükért sikraszálló embereket. A szenvedők jajgatása csak vékony sugárban jutott el messze földekre. És a szabadságos, világbékés Amerika, az emberségességével kérkedő európai államok szövetsége nem küldte el követeit a vérengző államfőhöz, hogy irgalmazzon az ártatlan-

noknak, hiszen Krisztus még a bűnösöknek is megbocsájtott! De mikor Palesztinában 60—70 embernek baja esett: az egész világ hangzott a felháborodástól; akkor kellett a béke! Keresztény testvéreim, ezekben a nagy krisztusi gondolatokkal terhes időkben, tanuljunk meg a világ irgalom köpenye mögé látni! Kinek könyörögnek, vagy követelnek a világ hamis prófétái irgalmat és bocsánatot? A bűnnek! Ők nem az embert akarják megkímélni: az ember pusztulhat milliósámmra, mint szerencsétlen orosz keresztény testvéreink példája mutatja itt a szomszédban. Nekik az kell, hogy a bűn szaporodjék tovább a világban és elkorhadjon az irgalmas Jézus Krisztus keresztje, trónja a földön!

c) De ezek a hamis krisztusok, amíg magukat biztonságban nem érzik, nemcsak euberszeretetet, nemcsak irgalmasságot színlelnek: hanem *vallássságot is!*

A hamis krisztusok így beszélnek a maguk hitéről: Ó, én mindenkinek tisztelem a vallási meggyőződését. Én egyikhez sem tartozom. Nincsen szükségem közvetítő keretekre, sem papságra, sem szertartásokra. Én értelmes ember vagyok, aki megtalálom az utat Istenhez egyedül is. És erre a furcsa magacsinálta vallásra evangéliumi bizonyítékot is tud előhozni: „Te pedig, mikor imádkozol, menj be kamrádba és ajtóbetéve imádd Atyádat a rejtekben; és Atyád, ki lát a rejtekben, megfizet neked.” (Mt. 6, 6.) És ezeket a hamis prófétákat, akik a lélek ellenőrzése alól így kivonják magukat, igazában még a rejtekben, az ajtó mögött sem lehetne látni sohasem imádkozni. Nem látja őket imádkozni a jó Isten sem; annyira elrejtik imádságukat! És a rejtekbe nem látó világ hitelt ad nekik és lassan-lassan elszoktatja az embereket attól, hogy Istenük mellett nyílt hitet tegyenek. — Mikor aztán eljő az ő idejük: akkor lát-

ják meglepődve a lelkek, hogy mi nyugszik a hamis krisztusok látszatos vallásosságának a mélyén. Kiadják a jelszót: a vallás magánügy! és ennek a jelszónak szomorú következménye gyanánt zárulnak be a katolikus templomok kapui. Ennek az elvnek az alapján verik le az iskolafalakra a keresztet. Ez az elv törli el az iskolákban a vallástanítást. Ez az elv törli ki iskolai könyveinkből az Isten nevét. Ez az elv gúnyolja ki szentjeinket, szertartásainkat; ez az elv közömbösíti a hitet és irtogatja konok következetességgel Jézus Krisztus országát a lelkekből. Pedig kiindulása evangéliumi volt, keresztény testvéreim! De ebből az indító igazságból egészen ellenkező tanításra jutott, mint az Údvözítő.

A vallás valóban belső ügy is: Istennel vannak a léleknek bizalmas, más emberekhez nem tartozó beszélőnivalói is. A léleknek titkos harcai és titkos erényei vannak: melyek az ő külön ügyei Istennel. De a vallás az élet ügye is! És amint az élet nemcsak szobákban, rejtett helyeken, hanem utcákon, boltokban, gyárakban, műhelyekben, törvényszékeken, szórakozásokban, erdőn és mezőn is folyik: épúgy a lelki élet is közügy, Istennek és az emberiségnek a közügye, amelynek kifelé való megnyilatkozásra Isten adott erőt és kötelezettséget, a mi Urunk Jézus adott követni való példát.

Az Údvözítőről gyakran említi az evangélium, hogy elment a hegyekre egyedül és éjjeleket töltött magányos imádkozásban. Ezzel a jövőendő emberiséget is elvonult belső lelki életre vonzza: mert a léleknek erre is szüksége van. De ugyanaz az Úr Jézus nagy ünnepekre fölmegy Jeruzsálembe: hangoosan olvassa és magyarázza a nép előtt a prófétaikat. Együtt ünnepel a tömeggel: mert ez is lelki szükséglet! A sok ugyanazon hiten lévőnek tömeggé való seregesedése nagy öntudatot ébresztő és hitet-erősítő hatalmat gyakorol a lélekre és

Istennek e földön való külső dicsőségét hirdeti. Az Úr Jézusnak a tömeg-ünnepeken való részvétele annyira megszokott volt, hogy az utolsó husvétii ünnepek előtt, mikor tanítványai őnélküle mentek Jeruzsálembe, hiányzott a népnek! Kérdezősködtek, hol van az Úr, miért nem jött, el fog-e jönni? — Igaz az is, keresztény testvéreim, hogy az Úr egyes lélekkel titokban és magányosan társalgott: amint az éjszakákon hazajáró Nikodémussal tette: de tény az is, hogy soha vissza nem utasította a tömeget sem. Ezer és ezer ember előtt beszélt kint a szabadban az ő küldetéséről, az Isten országáról, az ő anyaszentegyházáról: s ezzel is intést adott a jövődönnek, hogy a vallás tömeg-ügy; a lélek kérdése országügy, az Isten országának mindennél a világon előbbvaló ügye. — S hogy ezt mennyire hangsúlyozza az Üdvözítő, azt különösen a szenvedéstörténet igazolja.

A lélek nem szereti szenvedéseit a világ elé vinni: hanem magában hordja azt, vagy legfeljebb egy-egy bizalmasának panaszkodja ki. Az Üdvözítőnek is bizonyára elég volt volna valamelyik reá-leselekedő farizeus, vagy felbérelt orgyilkos törétől meghalni: hogy elvégezze megváltói munkáját. Vagy elég volt volna néhány tanu az ő mélységes szenvedéséhez, hogy azok szájról-szájra adják az utódoknak; mennyit szenvedett a lélekért az Úr. De az Úr Jézus másképen látta jónak. Ő akarta, hogy az egész pogány és zsidó világ tudomást vegyen az ő szenvedéseiről. Engedte, hadd hurcolják az Olajfákhegyétől Kaifásig és Annásig; a főpapi tanácssteremtől Pilátus palotájáig s innen Heródesig és vissza. Engedi, hogy a déli fényes nap mutassa meg a szenvedő Istenfia arcát a tömegnek. És a megváltói meghurcoltatás idejét nem valami kis ünnepre, a zsidóságnak amolyan házi összejövetelére teszi: hanem husvétra, mikor összejö az egész világ zsidósága

és a zsidó vallásra térni akaró pogányok, a prozeliták. Mert akarja az Isten, hogy az egész világ képvisellete ismerje meg a megváltás munkáját: tudja meg Tiberius császár Rómában, Candaces királyné Egyiptomban, India és Örményország népei, Tacitus latin történetíró és mindenki, aki hirt visz a négy szél felé. Mert amint a bűnbeesés nem maradt öszüleinknek a magántügye, hanem következményeiben szomorú öröksége lett minden e világra születő embernek: úgy volt a világ nyílt ügye az Úr Jézus golgotai áldozata és ennek az áldozatnak a világ végéig való további bemutatója, a katolikus egyház is.

Ez az Istennek igazi tanítása az emberekhez és nem az a szemfényvesztő és megtévesztő anti-krisztusi jelszó: hogy „a vallás magántügy“.

Ime ezek azok az arcvonások, amelyek messi-ről krisztusoknak mutatják, közelről pedig hamis-profétáknak bizonyítják a világ ugynevezett apostolait! De, keresztény testvéreim, ne csak úgy magukban nézzük őket, hanem állítsuk néhány pillanatra az Úr Jézus mellé a világnak ezt a Szellemét. Így jobban ki fog világlni a közöttük való ellentét.

Az Úr Jézus két emberfelettvaló jellemvonásával ragadta meg az emberek szívét: a) a *szegénység* dicsőítésével s a benne rejlő kincs föltárásával; b) a *szelidség* hangoztatásával és az abban rejlő hatalom megmutatásával.

a) Az Üdvözítő sohasem izgatta vagyongyűjtésre a lelkeket. Ellenkezőleg: szüntelenül rámutatott azokra a veszedelmekre, amelyek a gazdagságból forrásznak. Mily megható az evangéliumi gazdag ifjúval való beszédbeelegyedése! Ez az ifjú kedves, tiszta lélek és gazdag. Szereti az Istent, hisz az Úr Jézusban: meglehelte lelkét a tökéletesség után való vágyakozás. Odafurakodik az Úrhoz és kérdezi tőle ifjúi lelkesedéssel:

„Mester, mit tegyek, hogy az örök életre bemerjék?” „Tartsd még a parancsolatokat!” — mondja neki az Úr. „Azokat gyermekkoromtól fogva megtartottam” — szól az ifjú. „Ha tökéletes akarsz lenni, menj, add el, amid vagyon s oszd ki a szegényeknek, és kövess engem!”... Az ifjú elszomorodik, mert még nincsen lelkierije elszakadni a földiektől. És az Úr nem korholja őt ezért, hanem sajnálja: mert az ő tanítása szerint a vagyonnak törvényes bírása nem bűn; hanem annak törvénytelen felhasználása. S amikor az ifjú otthagyta az Urat, ő részvétellel magyarázza tanítványainak: mily nehéz a gazdagoknak bejutniok az Isten országába. Mert a vagyon gondal terheli meg a lelket és szétszórja azt. Ezért nem irigylendőknek hirdeti őket, hanem sajnálatraméltóknak. A lelki szegénységet pedig, mely szerint a föld vándorának mindegy — ha van, ha nincs gazdagsága — a boldogság forrásának mondja és nemcsak mondja, hanem saját életével és végtelensoru követőinek életével bizonyítja is.

Ezzel a szegény Jézussal szemben mily kirívó ellentét a világ prófétáinak a szelleme!

Ez a szellem így prédikál: Boldogtalanok vagytok, emberek, mert a föld örömeit elzárják előletek! Titeket tulvilággal kecsegtetnek, ami talán nincs. De ha volna is, ne hagyjátok a jussotokat! Ha nem adnak szépszerével: sztrájkot elő, fegyvert elő, vasvillát elő, kalapácsot elő, forradalmat elő! A tiétek ez a világ! a tiétek a föld, az arany, a kenyér, a jólét! A többi majd magától el fog jönni!

Nem érzitek, keresztény testvéreim, mennyivel más ez a földszagu evangélium, mint az igazi Jézus Krisztusnak az evangéliuma a szegénységről?! Hallottátok-e valaha, hogy az Üdvözítő zendülésre, vérontásra uszítaná a szegény emberek tömegét azért, mert szegények?! Ellenben

ezek a hamis krisztusok a szegény emberek háta mögött aranyzsákok és kényelem közé elbarrikádozva tüzelnek és rohamoztatják a keresztény lelkeket egymás ellen. És ha nem jól végződik a dolguk, eszükben sincs megváltói halált szenvedni a szegényekért: hanem kellő időben kereket oldanak és magukra hagyják a szegény népet, hadd szenvedje helyettük is a zendülés súlyos következményeit! Így történt ez tizenegy évvel ezelőtt. Hát ezek azok a földillatú próféták, keresztény testvéreim!

b) A másik csodálatos jellemvonás, mely az Üdvözítő isteni alakját a szenvedés sötét éjszakájában is fénnel övezi: *a szelidség!*

Nézzük csak őt, amint Pilátus előtt áll. A felkorbácsolt lelkű zsidó nép átka, szitka, vádja zuhog a fejére mint a jégeső. A helytartó önvédelemre szólítja fel őt. Krisztus hallgat. Soha, soha ilyen vádlottat! Aki egész népet tudott szavával maga után vonzani s aki ennek a népnek kormányzó nagyjait tudta igéinek pörölycsapásával maga ellen ingerelni: a tenger végtelen nyugalomával áll bírása előtt, kitől élete függ. Ez az emberfelettvaló szelidség csodálatot ébreszt a pogányban: érzi, hogy a római fórumon cicerói szavakkal elmondott védőbeszéd sem bírná úgy igazolni ennek az isteni Vádlottnak az igazát, mint e szelidség. — S ugyanez a szelidség kíséri őt az egész Golgota-uton. Egy azzal a szelidséggel néz a korbácsos pogány hóhérokra, mint az üvöltöző zsidó csöcselékre: vagy a vele szembe jövő jámbor jeruzsálemi asszonyokra, a részvétes Veronikára, Círenei Simonra. És ebből a szelidségből születik meg az ég diadala, a halottak testi feltámadása a sziklák közül, a pogány századosnak, a mellétverve hazafelé rohanó zsidó népnek a lelki föltámadása.

Ez az igazi krisztusi arc!

S ezzel szemben mily visszataszító a hamis krisztusok arca! Azoké a népvezéreké, akik habzó szájjal halált kiáltanak! Azoké a Robespierre-eké, Dantonoké: akik a testvériség jelszavával az ajkukon guillottine-alá hurcolták az utolsó francia királyi családot, katolikus papságot, hitükhöz hű polgárokat! Mily visszataszítók azok a kommunista népvezér-arcok, akik a gyűlölet égő evangéliumát vetik el a szegény emberek lelkében és mégis emberi megváltást ígérnek! Mily visszataszító arcok azok odaát az orosz rónákon: akik eddig már husz millió ember vérében gázolnak és még több millió lélek istentelenítésének bélyegével a a homlokukon örjöngenek!

Keresztény testvéreim, most ennek a két arcnak, az igazi és hamis krisztusi arcnak a nézése mellett: tartsunk pihenőt!

Azt mondtam, hogy ez a nyomorgó és szenvedő világ keres valakit: aki megkönnyebbíti szenvedéseit: prófétát, megváltót, Krisztust. Most azt kérdezem tőletek: ki lehet ennek a világnak a megváltója? azok-é, akik elnézik a ti bűneiteket és szónéklül hagyják ennek a világnak végzetes lerongyolódását, sőt dolgoznak azon, hogy a kereszténység szigorú erkölcsi homokba szétfolyjanak? És kérdezem tőletek: a világtörténelem folyamán előállott nagy zavarok, lelki nagy fölháborodások idején kik teremtettek nyugalmat a lelkekben? a forradalmárok, a vérreszomjas sátnifiókok? vagy pedig a népvándorlás nyomorát szenvedő Európa szent Benedekje? az eretnekek lelki lázításától fölkorbácsolt középkort asszisi szent Ference, szent Domonkosa, loyolai szent Ignáca? Kérdezem tőletek újra, keresztény testvéreim: hol talált megváltást és nyugodt életfolytatást az emberiség az egész Krisztus után való történelem folyamán, ha nem abban a szent katolikus egyházban, amelynek oltárán él az örök

áldozat, a szenvedés Férfia: Krisztus! És amelynek győzelmi jele a szent Kereszt? És ha ez így van, aminthogy így van: akkor mindazok, akik a kísértő szellemnél és a világ hamis krisztusainál kerestek valaha is megváltást: tartsanak bűnbánatot: hisz' várja őket áldó és föloldozó kezei elé a kereszt Istene, Jézus Krisztus. Amen.

VI.

SEGITSUNK KRISZTUSNAK!

AKIK SZEMBE JONNEK AZ ÚRRAL.

Az Úr az utolsó uton van, melyet halandó láb-
bal, emberi fáradással megtesz a földön. Viszi az
Élet Fáját, melyet azért helyezett vállára a zsidó-
ság, hogy meghaljon azon az Élet. És az ég Ván-
dora körül zsvajol a nép: pogányok, katonák,
hóhérok, féltékeny farizeusok és főpapok. Kemény
szavakkal és szeges korbáccsal nógatják az Urat,
hogy siessen: mert minden perctől félnek, amely-
ben él az Emberfia. Nézni is fájdalmas ezt a
jelenetet, hát még végig-élni! Az egész ember-
tömegben egyetlen szeretet-szikra sincs és nincs
irgalom; annyi sem, amennyit közönséges gonosz-
tevővel szemben szoktak mutatni az emberek, mi-
kor börtönétől a bitófaig halad. A hóhérok örül-
nek: hiszen ez az ő kenyerek! A katonák egy-
kedvűek: béres-lelkek ők, akiknek sem a maguk
élete, sem a másé nem érték. A zsidóság pedig
fanatikus gyönyörrel várja a percet, mely meg-
szabadítja őket a bűnök nagy Ostorozójától, a lel-
kek csodálatos hatalmu vezetőjétől . . . A tanít-
ványok pedig, akikben volna részvét és aggoda-
lom, nincsenek sehol. Ők félnek és csak messzi-
ről küldik kísérő gyanánt sóhajaikat az Úrhoz.
Ez a menet vigasztalan jelenség.

A tömegben, amely a mi szenvedő Urunkat kíséri, árnyéka sincsen már annak az örömmek, lelkesezésnek, amellyel pálmavasárnap fogadta az Istenország Királyát Jeruzsálemba a nép! Az emberi gondolkodás megáll azelőtt az öt nap előtt, amely három esztendőnek annyi csodáját, jótettét, lenyűgöző tanítását feledésbe tudta borítani. Nincs hát ebben az egész népben a Boldogasszonyon kívül egyetlen lélek sem, aki nyíltan hitet merne tenni az Istenfia mellett? A tömegben, mely kíséri az Urat, valóban nincs. A tömeg öt nap alatt elfelejtette Krisztust. De, keresztény testvéreim, emberek jönnek az Urral szemben az uton: magányosan. Ezek nem tömeg-emberek. Csatlakozzunk hozzájuk, hátha vigasztalóbb lesz keresztény lelkünknek belelépnünk ezekbe a magányos szívekbe!

a) Ahogy nézzük az utat, mely kifelé vezet Jeruzsálemből, szemben a tömeggel embert látunk; férfiut, ki szapora lépéssel igyekszik befelé a városba. Nem tud semmit sem a történetekről. *Cirenei Simon*. Nem is jeruzsálemi, hanem messzeországból visszatelepedett zsidó. Az apja bizonyára valami szegény ember volt, aki elvándorolt, hogy vagyont gyűjtsön. Fiát jó módban hagyta vissza. Ez hazajött és majort szerzett kívül a városon és élt a földnek, anélkül hogy sokat érdeklődött volna a város dolgairól. Amint feltűnik a látóhatáron: elesik az Úr a kereszt alatt. Egyetlen ember sincs, aki segítene a holtfáradt Istenfiának.

A pogány rómainak méltóságán alul volt emelnie a bitófát. A zsidó e fának érintésétől tisztátalannak érezte magát. Azért kapóra jött az idegen. A menet már megállott, a tömeg már türelmetlenkedett, mikor odaért a kereszt közelébe Simon. Talán ijedten, talán kíváncsian nézte, hogy mi történik ott. S amint meglátja a véres fejű, földre rogyott Emberfiát; valami szájalom-érzés ereszkedik a szívére. Talán meg is kérdezi, kit visznek:

mikor valamelyik pogány katonának az a gondolat ötlik az eszébe, hogy Simont kell kényszeríteni, hadd segítsen az Elitéltnék. És ezt a gondolatát ki is kiáltja. Az eszme köztetszésre talál. Simon huzódozik, tovább akar menni: de nem engedik; sőt mindkövetelőbben lép fel vele szemben a sereg. S ő méltatlankodva áll: tiltakozik ez ellen az erőszak ellen. Ha a pogánynak méltóságán aluli segítenie a kereszthordozásban: neki, a zsidónak, hitbeli érzékenysége tiltja, hogy hozzáérjen a kereszthez. De minden tiltakozása csődöt mond a tömeg követelődzésén és erőszakosságán. Szidja a pillanatot, melyben utraindult és önmagának szeméretveti, hogy miért nem tudta másképen intézni ezt a napot. Valamelyik katona karonragadja és odavonszolja a kereszthez. Az Úr Jézus ránéz a kereszt alól: azzal a fenséges tekintettel, mellyel nemrégén Pétert sirásra indította. Simon vonakodása enged: „Jó, hát segíték!” — gondolja magában. Aztán megfogja a keresztet: bírja is, hiszen erős gazdember, akit nem gyötört meg sem vértizzadás, sem éjszakai álmatlanság, sem ideodahurcolás, sem ostorozás, sem a tömeg hálátlansága és gyűlölködése. De valami titkos kegyelemerő a természetesenél is könnyebbé teszi neki a keresztet, valami csudálatos melegség árad ki abból és előmlik a lelkén: azon az elhidegült, föld dolgaihoz tapadt emberi lelken. Hogy meddig vitte a keresztet: nem tudjuk. Egészen bizonyos, hogy ama a keresztnek a mását egész haláláig hordozta szívével. Annyit megörökített az Apostolok Cselekedeteinek a könyve, hogy két fia, Rufusz és Sándor, az apostolok követője lett s a szenthagyományok szerint mindketten püspökök és vértanúk gyanánt fejezték be azt a krisztusi munkát, mely atyjuk lelkében megindult.

Keresztény férfiak, ennek a cirenei Simonnak a sorsa a ti sorsotok hűséges fotografiája. Ti is

kivül éltek az Isten városán. Lefoglalja lelketeket a kenyér, a műhely, a küzdelem. S így sokmindenről nem vesztek tudomást, ami a lelkiek terén történik. A ti szívetekre abban a nagy életküzdelemben, amelybe különösen ez az idő sodorta a világot, kéreg rakódik le. Nevezzük ezt a lelki kérget hitközönyösségnek, elfásultságnak, anyagiasságnak: mindegy. A tény az, hogy Krisztust nem ismeritek fel azzal a gyermeki érzékenységgel, amellyel valaha mindenben éreztétek. Ti nem éltek Jeruzsálemben, az Isten városában, ahol az újszövetségi Sion-hegy, a templom hegye magaslik s ahonnan az Istennek bemutatott újszövetségi áldozat illata száll fel az égbe. Ti kívül a falakon az országutak és a gondok tanyáján laktok. Ezért van nektek messze a templom akkor is, ha annak a szomszédságában éltek. Ezért hosszú nektek a szentmise, ha csak egy félórát tart is az egész. Ezért unalmas nektek az imádság reggel és este, ha csak két keresztvetésből és tíz szóból áll is az. Ezért nem jut idő nálatok az Istennek. S amikor eljő a húsvéti szentáldozás ideje, lelketek látszólag nyugodt: hiszen egész esztendőben dolgoztatok, nem gyilkoltatok, nem raboltatok, másnak a házat fel nem gyújtottátok. A gondolati és érzési benső bűnök nektek nem számítanak: a lelketek elvesztette azokkal szemben üdvös érzékenységét. Így éli a férfi-világ egyik évét a másik után bűnös nyugalomban. A kéreg a lelken esztendőben vastagodik egy gyűrűnyit, mint a tölgyfa törzsén. Ha hall is valamit néha-néha a lelkiségről, visszaveri a kéreg, a lelki fásultság.

Keresztény testvéreim, ez a mai férfi. De az Isten nem nyugszik: mert szereti az elfásult lelket is és meg akarja menteni. És fölhasználja az élet sokszor legjelentéktelenebb alkalmait is arra, hogy magához közelítse őket. Talán iskolás-sorba került gyermekét kell vinnie beiratni a városba.

Gondolkodik; hová is irassa? S eszébe jut, hogy ősei csak hitvallásos iskolát szerettek s hogy azokban a keresztény szellemű iskolákban nevelődött ő is. Talán eszébe jut, hogy mily messze vetődött el attól a szellemtől, amely egyszer egészen átítatta és a vallásosságnak megható jelenségeit csiholta ki a lelkéből. S ahogy belép abba az iskolaterembe, amelyben esztendőket ült: felöltik neki a falon a kereszt. Most ujság neki, pedig talán mindennap találkozott azzal eddig is a földéken. S ahogy szemben áll az iskola-keresztel; érzi, mint rezzen meg a lelke mélyén valami megvastagodott hur. De aztán hamarosan elhallgat a benseje, mihelyt az utcára lép. Valami halk visszaemlékezés a gyermekkorra. Ennyi az egész! De az Istennek több kell ennél. Valamelyik utcasarkon nyomorult ember ül. A lába fél; vagy a félkeze béna. S ahogy belenéz a megrokkant ember szomorú szemébe: új hur rezdül meg a lelke mélyén. Ez már erősebb zengésű. Zsebébe nyúl és ad neki valamit. Aztán tovább siet. De, mintha valami végzet hozná eléje, új nyomorultak kerülnek eléje. Az országuton vándorok jönnek vele szembe: munkanélküliek, munkát keresnek a városban. Nem alamizsnát, hanem munkát kérnek, hogy élni tudjanak. Megállítják őt a koldus ember alázatával. „Munkát adj nekünk alamizsna gyanánt!” És a férfi szemére huzott kalappal rohan tovább. De a szerencsétlenek tolakodóan kiáltanak utána, könyörögnek, esdekelnek. „Micsoda idők!” — sóhajt magában az ember, „mikor a munkát alamizsnának kezdik látni az emberek!” S valami benső kényszer, mondjuk ki bátran, Krisztus kegyelme megindítja őt. Megáll és int az embereknek: hadd jöjjenek, akad még nekik is valami munka kint a földéken és az udvaron. Legfeljebb kevesebb lesz a nyereség. Így kezd segíteni a keresztet hordozó Krisztusnak a mai férfi. S aztán nyitottabb szemmel nézi a

világ sorsát: új szemet kapott az Istentől. És új fület, mely meghallja a világ panaszkodását és felismeri abban a földrehullott Krisztus néma könyörgését, és a saját maga kötelességét Krisztus keresztfének a hordozásában. S amint belelát az Istenfia két szemébe: visszanéz reá hol hálával, hol szenvedően Krisztus: és ebben a két isteni szemben meglátja saját lelkének nyomorult állapotát. Akit azelőtt megnyugtatót az a tény, hogy nem rabolt, nem gyujtogatót, nem gyilkolt: nyugtalaná válik, mert érzi, hogy ezeken a külső vaskos bűnökön kívül száz és ezer gondolati és érzési bűn van még a világon, amelyek Őt sem hagyták perzseletlenül. S ez a gondolat nem hagyja megnyugodni addig, míg férfiasan meg nem fogja az ő bűneinek keresztfé alatt görnyedő Jézus Krisztus sápadt kezeit.

Férfiak, új időknek cirenei Simonjai, ti is szembe találkoztok az új idők szenvedő Krisztusával, a katolikus Egyházzal: mely a történelem nagy viharában egyedül szenved a lelkekért. Mikor a forradalmak kitörnek, a katolikus egyház az első, mely ellen fordul az Antikrisztus haragja. A katolikus egyházat itélik halálra, fosztják meg javaitól, templomaitól, iskoláitól. Nem érzitek-e ilyenkor, hogy a kálvária-utnak új formája ez? És nem tudjátok-e, hogy amikor egy-egy lelketekért sikra szálló katolikus papot megkötözve hurcolnak végig az utcán, amikor a katolikus egyházat kereszténytelen szellemű újságok rágalmaik célpontjává teszik: akkor a láthatatlan Krisztus látható folytatásával járattják megint a Golgotát? És hol vagytok ti ilyenkor, keresztény férfiak? Tudom, hol vagytok! Ti kint vagytok az Isten városán kívül a magatok szomorú rejtkehelyein, a bátortalanságnak és hitközömböségnek a barlangjaiban bujkáltok: eltitkolva meggyőződészeteket, hogy földi érdekeiteknek baja ne

essék. Mikor megszorultok, akkor mindennaposok vagytok az egyháznál. De mikor az egyházban elárnyékolódik a krisztusi diadalmas hatalom egy időre: akkor ti nem vagytok sehol, cirenei Simonok, új idők katolikus férfiai! Legfeljebb akkor juttok a kereszthez, ha valami váratlan ok belesodor titeket a menetbe.

Keresztény férfiak, még ekkor sem késő! Ha már önszántotokból nem keltetek Krisztusotok védelmére, legalább a kényszerítő, a kikerülhetetlen szenvedéseket viseljétek, hogy részesei lehessetek a kereszt megváltói gyümölcseinek!

b) Az Úr szenvedéstörténete más szembejövőkét is megörökít. Jeruzsálem asszonyai ők, akik bizonyára az elharapózott hír nyomán tudták meg az Üdvözítő nagy tragédiáját. Azok az asszonyok, akik pálmaágakat és kendőiket terítették le imádatuk jeléül az útra, ahol Jeruzsálembé bevonult az Úr. Szívük, mely érzékenyebb és nemesebb a férfiakénál, följajdul erre a hírre. Talán hinni sem akarják. Lehetetlennek tartják, hogy halálra vigyék azt, aki úgy szereti a szegény és bűnös embereket és a gyermekeket! De a rossz hír nem hagyja nyugodtan őket. Hamarosan felszedelőzködnek. Gyermekeiket karjukra veszik és síkátorokon, mellékutcákon át rohannak az útra, ahol jönnie kell az Istenfiának, ha igaz, amit Róla mondanak. S így találkoznak szembe a menettel. És nézik: a három közül melyik lehet ő, a szegények Királya? Az egyik meghajlott vállával és kimagaslik a tömegből: mindenkinél nagyobb s ahogy látásközelbe érnek: elfacsarodik a szívük. Ez volna hát az a hatalmas igéjű, diadalmas életű Krisztus? Ez a megkötözött, rugdalt, véresre korbácsolt vánszorgó Ember: ez volna Krisztus? Ők nem így ismerték! Ők látták diadalmasan állva Lázár sírja előtt és győzve a halálon. Lát-

ták szembeszállani a farizeushadakkal és ellenségeit szégyenteljes vereséggel szétoszlani. Látták ötember-tömegek előtt úgy beszélni, mint „akinek hatalma vagyon“. Hol van ebben a kereszthordozó Krisztusban az Isten?

Első tekintetre valami csalódás fut át a lelkükön. De ez a csalódás csak amolyan megvillanás, mely elmúlik azonnal. Hiszen asszonyok ők, akik nem okoskodással, hanem szívükkel érik el az Igazságot. Megéreznek valamit abból a hatalomból, mely a szenvedésben tudja igazán kifejtetni a maga hatalmát. És amint körülnézik ezt a megörnyedt szikár alakot, azokat a kinemaludt véres szemeket; amint hallják a rája szórt szitkokat, átkokat, embertelen tréfákat, korbács-suhanásokat: és mindezek ellenére Krisztus végtelen hallgatását és szelidséget; elemi erővel tör ki belőlük az együttérzés; mintha szívükre nehezedett volna a kereszt és zokognak és vigasztalni akarnak; hóhérokat kérlelnek, könnyíteni akarnak, pedig nekik is van terhük: karon ülő kicsi gyermekük.

És az Üdvözítő még jobban meglassítja lépéseit. S az az Istenfia, akit a hatalomtartó Heródes nem birt szóra indítani, beszédre indul a jámbor lelkű asszonyok sírására: „Jeruzsálem leányai, ne rajtam, hanem magatokon és a fiaitokon sírjatok!“

Ez Krisztus vigasztalása és az ő végtelen mély lelkének oly fenséges megnyilatkozása, amilyen emberi erőkből ki nem tellenek. Ő maga szenved, de önmagával most sem törődik: egészen kiüresíti önmagát, hogy megváltói küldetését teljesítse ezen a szomorú forró tövises uton. És az édesanyák újra hisznek Benne. Nem tudják, hogyan fog végződni ez a tragédia. De talán a pünkösdi Szentlélek előrevetődő fénye bevilágít az ő eszükbe és megnyugtatja őket, hogy ennek a halálos útnak Krisztus győzelme lesz a vége. És nem törődve senkivel újra áldásra nyujtják gyermekei-

ket, mint a jobb napokban: amikor teljesebb dicsőségben látták isteni alakját.

Keresztény asszonyok, ha Cirenei Simon a kényszer alatt megtört és Jézushoz csatlakozó férfiak fotográfiája volt: ezekben a jeruzsálemi asszonyokban a jövő idők keresztény asszonyait rajzolta meg az evangélium.

Ők voltak mindig azok a lelkek, akik az Úr Jézus földi folytatását, a szenvedő katolikus egyházat a legnehezebb időkben sem hagyták magára.

Hogy ennek az igazságnak a szemébe nézzünk, csak úgy távlatos szemmel fussunk végig azon a sorson, amelyet a katolikus egyház megélt és él ma is. Ha a mohamedánizmus az élvezetek vallása, a brahmanizmus a tunyaság vallása, a kereszténységről leszakadott egyházak a lelki forradalmiság egyházai: a katolikus egyház az igazi megváltói szenvedések egyháza és Jézus Krisztus sorsának leghűségesebb visszatükröződése a történelem tengerén.

Ha testi szenvedésekről, vérről és sebekről van szó: csak a hitelesen feljegyzett számok és országok is megdöbbentő világossággal igazolják a katolikus egyháznak Krisztushoz való hasonlóságát. A katolikus egyháznak több, mint tizenegymillió vértanúja van: tehát olyan halottjai, akik pallosok, bárdok, máglyák kínjaiban véreztek el a hitért. Igaz, hogy ezeknek a vértanúknak a zöme a római császárok idejére, az első háromszáz esztendőre esik: de azóta sem szűnt meg a katolikus egyház vértanúsága. Gondoljunk csak az angol protestántizmus által lemészárolt ezer és ezer vértanúra; a magyarországi katolikus üldözésekre, amelyek során háromszáz évvel ezelőtt Szatmár is elvesztette domonkos és ferences szerzeteseit! Gondoljunk csak a kommunizmus idején vértanúhalált szenvedő katolikus papokra! A mexikói katolikus vértanúkra, a francia forradalom

vértanúira; akik mind a tegnap és manap nagy szenvedői! És gondolhatunk azokra a névtelen szenvedőkre is, akik missziós területeken áldozzák fel életüket a hitért. Bárhová hatolt el a katolikus egyház: nemcsak Krisztus jótéteményeit, a lelkek nyugalalmát, természetfölötti világosságát, hanem saját maga vérét is elvitte termékenyítő lelki esőnek. És ebben meg sem közelítheti őt senki ezen a világon: aminthogy az Úr Jézus szenvedésének árnyékáig sem jutott el sohasem a föld. Ez a katolikus egyház testi szenvedése. De nincs hiány a lelkiekben sem.

Ha van vallás, amelynek állandóan a sarkában leselkednek, mint Jézuséban a farizeusok: a katolikus egyház az! Ha az ember megfigyeli az evangéliumot, abban nagyon sokat szerepel Krisztus önvédelme. A farizeusok folyton keresztkérdésekkel állanak eléje, meg akarják fogni az Istenfiát, hogy a tévedésnek a bélyegét süssék rá és megszégyenítsék a nép előtt. Rágalmaznak, megszólítanak! Mennyi szenvedést okoz ez az Istenfiának! — De kérdézem, keresztény testvéreim, nem ugyanez történik-e a katolikus egyházzal is? Alighogy kijő az első pünkösdi házból, a Szentlélek tüzétől és Krisztus szeretetétől égő apostolokra ráfogják, hogy ittak. Nem érzik meg ezeknek a kegyelemben megtüzesedett lelkeknek a természetfeletti életre való átlendülését: épen azok, akikben volna értelem és tudás. De megérzi a nép és keresztviz alá hajtja a fejét. — Alighogy kiteszi a lábát a katolikus egyház a pogányok közé: az emberi félreokoskodó természet mindjárt szakadásokat idéz elő a lelkek között: eretnekségek szagatják a testét, amelyek tüzelnek, dühöngenek a katolikus anyahit ellen: és a katolikus egyháznak rengeteg energiáját foglalja le megint az önvédelem. — Mikor a középkori ugynevezett antik pogány szellem a maga kulturájával eligézi a szigorú krisz-

tusi jellemről a lelkeket: saját megtévedt hűveivel és az ugynevezett javítani akarók lelki forradalmával szemben mennyi megint a küzdelme! S ezek az újtók, katolikus vagyonokra vágyó és bűnös életüket takargatni akaró világi fejedelmi udvarok támogatásával nekironanak a katolikus egyháznak s ami gonoszsgot csak sátán követ el, azt mind rákenik: úgyhogy a középkori és újkori katolikus egyház alig győzi védeni magát és krisztusi igazát. És valahányszor nagy zavarok voltak a földön: a föl szabadult szenvedélyek mindig a katolikus egyház ellen zúdultak legelőször. A francia forradalom beront a katolikus templomokba és kolostorokba: korántsem azzal a szándékkal, hogy a vallási életet szigorítsa és az embereket javítsa, hanem azért, hogy trónra ültesse az istentelenséget. A német liberalizmus nem a katolikus püspököket és hivatásukhoz hű papokat börtönözték-e be a kulturharc alatt? És a szocializmus jelszavai nem unosuntalan a katolikus egyház ellen zúgnak-e?

Keresztény testvéreim, a katolikus egyház egyedül áll a lelki szenvedések kálváriautján és saját szenvedésével hirdeti Krisztushoz, a szenvedő, a keresztet hordozó Istenfiához való hasonlóságát; amint ezt az Úr Jézus meg is jövendölte: „Nem nagyobb a tanítvány mesterénél: ha engem üldöztek, titeket is üldözni fognak!”

És ezen a hosszú tövises úton ti voltatok, keresztény asszonyok, akik a katolikus egyházat szívetekkel és könnyeitekkel vigasztalni törekedtetek. Ti adtatok Rómának szent Pudentiánát, hogy legyen kinél elrejtőzniök és szentmisét bemutatniök az első idők szent pápáinak, vértanúpapjainak. Ti termeltétek ki magatok közül szent Ceciliát, aki a pogány Valériánt és Tiburtiust keresztvíz alá vitte és a vértanúság pálmájára bátorította. És ti közületek kerültek ki azok a magyar bolsevista

forradalom ideji munkás asszonyok: akik odaálltak a templomok elé és míg férjeik a szocialista láz örületében be akarták zárni és meg akarták szentségteleníteni a templomokat, addig ők, az asszonyok — ki sírva, ki harcias elszántsággal visszaverték onnan az istentelenség martalócait!

Keresztény asszonyok, ez a ti fotografiátok! De hiányos volna ez a fotografia, ha gyermekeiteket otthonhagynátok akkor, amikor szenved a katolikus egyház. Az ősi jeruzsálemi asszonyok gyermekeiket nyújtották a kereszt Jézusának. Ti is így tegyetek! Ha már férjeiteket nincsen erőtlök odavinni a szenvedő Krisztus elé: legalább a jövődőt, a gyermekeiteket vigyétek áldó oltáraihoz: hogy belenézzenek az egész viláért szenvedő és végtelenül szomorú Krisztus kétségébe.

c) De még-egy szembejövőről emlékezik az Úr szenvedéstörténete: Veronikáról. Ő még leány: ifjú és ártatlan: aki teljes szívvel lelkesedik a mélységes krisztusi igazság iránt. A hagyomány szerint állandó követője az Úrnak azokon a megváltói utakon, amelyek csodáktól, gondolatoktól, Istentől terhesek. S ő tele szívvel szívja az ég levegőjét. Nem kell neki a föld: mikor az ég Urát birhatja. Ő nem a bűnből megtisztult Mária Magdolna, hanem az átlátszó tengerszemlelkű leány: fehér gyermeki lélek. Ő is bizonyára, mint a jeruzsálemi asszonyok, később tudta meg Pilátus ítéletét. Sietett eléje, hogy megegyszer lássa élve az ő Üdvözítőjét. És amint meglátja a halálos útnak isteni vándorát, körülvéve haláltkiáltó tömeggel: odarohan az Úr elé, hogy egymaga pótolja azt a szívet, amely nem volt található az egész kíséretben; lehajlik a meggörnyedt Istenfia előtt és habfátyolát odanyújtja szentséges arca elé. Az isteni Szív nem keresett emberi vigasztalást: de talán a legnagyobb szenvedésben is átfut arcán egy szelíd mosoly. S hogy örök felejthetetlen

emléke maradjon az ifjú leánynak: rátörli szent vonásait a fehér keszkenőre.

Keresztény leányok, ez volna a ti fotografiátok: azoké a lelkeké, akik magukat megőrzik az Isten vigasztalásának és az Istenfia arcát drága kincs gyanánt viselik fehér keszkenőjükön. Ez a ti magányos lelki találkozásotok Krisztussal a nehéz időkben: amikor mindenki más szégyenli a szentséget, a tehetetlenségbe burkolózni látszó katolikus hitet, a verejtékező Krisztus-arát; amikor az egész világ halált kiált reá és gyűlöletet lövell feléje: amikor a tömeg temetésre viszi őt. Ti szembejöttök vele. Ti egymagatokban kiállotok az útra és letérdeltek a világ szeme láttára Krisztus előtt és kiáltjátok, hogy mindenki hallja: Mi nem megyünk a világ szellemével egy úton! Mi sem külső magatartásunkban, ruhában, életmódban; sem a lelkünkben, sem szórakozásainkban, sem szellemünkben nem akarjuk a világot! Hanem akarjuk Krisztust és ha senki sem akad, aki megfordítsa ezt a vallástemetési menetet, mi eléje állunk és megakasztjuk azt. Mert Krisztusnak nem szabad meghalnia többé! . . . És ezek a Veronika-lelkek nagyobbak Nagy Sándor macedón világhódítónál, Cézárnál és nagy Napoleonnál! Mert azokat legyőzte a világ akkor, amikor erejük teljében érezték magukat: ezek egymagukban legyőzik az egész világot akkor, amikor törékenyeknek érzik emberi erőiket.

Keresztény testvéreim, mikor az Üdvözítő elindult a keresztel Pilátus palotája elől, elgondolkozhatott: Érdemes volt-e ezért az örvengő tömegért otthagynia az eget? annyi jót tenni és annyi csodával bizonyítani isteni küldetését? És az emberi természet bizonyára fölemelte tiltakozó szavát és rámutatott a messze jövők hömpölygő tömegeire és mondta: Nézd ez a keresztrehurcolás nem fog megszűnni; ezek a gyűlölettűzek nem fognak kialudni; ezek a szörnyű istenkísértő kiáltá-

sok nem fognak elnémulni! Ugyanez a tömeg meg fog indulni a te örökösöddel, a katolikus egyházzal a római császárok vezényszavára háromszáz esztendőn át; a népvándorlás vezéreinek parancsára hat-hétszáz esztendőn át; az eretnekségek vezéreinek parancsszavára ezer esztendőkön át! A hitetlen tudomány jelszavára, a forradalmak néptribunjainak vezényletére mindig lesznek tömegek, akik Téged el akarnak temetni! Érdemes volt-e hát szenvedned Betlehemtől Jeruzsálemig? És akkor Krisztus felemeli a kereszt alól fáradt tekintetét és nem fog visszanézni a zajgó tömegre, hanem előre, a szembejövőkre: a jeruzsálemi asszonyokra, a megjuhászodott, a kereszt igájába beletört keresztény férfiakra, a szent Veronikákra, a neki maradt tiszta lelkekre: és üdvözült mosollyal fogja mondani: ezekért érdemes volt. Amen.

VII.

A GOLGOTA EMBERE.

A BOLDOG EMBER.

Az első nagybőjti beszéd az emberiség egész törekvését ebbe a kiáltásba foglalta össze: „Boldog akarok lenni!“ S hallottuk azt is, hogy ennek a vágnak a kielégítésére ketten adnak programot: A világ szelleme és Jézus Krisztus. Láttuk azt is, hogy a világ szelleme hogyan teljesíti ígéreteit és hova jut az emberi lélek, ha a világ irányítását követi. A világ kergeti a szenvedést: Jézus Krisztus átöleli a keresztet. És akik a világgal együtt kergetik a szenvedéseket: azok újabb és újabb szenvedésekkel találkoznak anélkül, hogy kikerülhetnék azokat és megtalálnák vágyuk beteljesedését, a boldogságot. Ellenben, akik az Urral együtt megadják magukat a keresztnak, azok úgy járnak mint Cirenei Simonról hirdeti a hagyomány és szentjeink millióinak életében valósulni látjuk: a fájdalomtól ismeretlen örömet csorgat szívükre az Isten.

Elég néhány pillantást vetnünk a világ életére, hogy meggyőződésünkben megerősödjünk. A világ fényes finom kórházakat épít: a betegek száma mégis gyarapodik. A világ az Isten törvényeit is általhatgatja, hogy a szenvedésektől megmentse az emberiséget: ráveszi az édesanyákat, hogy mene-

küljenek az életadás fájdalmaitól, és ezzel ötször annyi édesanyát öl meg, mint amennyi meghalt azelőtt. Opiumot és morfiomot csepegtet az emberi erekbe, hogy zsibbadjanak és fájdalmat ne érezzenek; és tizszer annyi az öngyilkos, mint régen, amikor a fájdalomra a lelkiégben kerestek gyógyulást az emberek. A világ az életet játékká igyekszik tenni, kiküszöbölve abból minden komolyságot és feladatot: és az élet szörnyű tragédiák sorozatává válik a keze alatt. Bőjt idején jóllakatja, gyász idején táncoltatja, nyomor idején fényüzéssel áztatja az emberiséget, hogy ezt a tövises, szikes siralomvölgyet Isten akarata ellenére paradicsommá változtassa: az emberiség vágyai mégis szélesedő és öblösödő torokkal zúgnak, mint az orkán, a távo-lódó boldogság után.

Ez a világszellem az emberi kísértések hegyén délibábokban mutatja meg a boldog ember arcát és igazában a hiábavaló, terméketlen szenvedés eltorzult arcu emberét formálja a maga bámulatra-méltó eszközeivel és sátáni találékonyságával.

Keresztény testvéreim, a boldog ember nem ott van, ahol ti keressétek: hanem ott, ahol Krisztus mutatja! Ott, ahol az ő mosolygó szentjei mutatják! Ott, ahonnan minden erejének megfeszítésével két kézzel huz vissza titeket a Világ: a szenvedések Golgotáján.

Ha akartok boldog embert látni: jöjjetek! Nagypénteken mutatja meg nektek a katolikus egyház és ha megnézik, nem fogtok csalódní! Azt fogjátok magatokban mondani: Messziről boldogtalan-nak látszik, szenvedőnek, összetörtnek látszik: de közvetlen-közelről — ahogy egymás szemébe szoktak nézni az emberek — felismeritek Benne a boldog embert, az igazit, akit keresni is boldogság.

És ez a boldog ember: Jézus Krisztus. Jézus Krisztus és pedig abban a pillanatban, amelyben kimondja e szót: **BETELJESEDETT!** Tudjátok,

keresztény testvéreim, mit jelent ez a szó: Beteljesedett? Ó, ez a szó a legfölségesebb szó, amelyet egy emberi élet végére tehetünk! Ezt a szót soha a világ ki nem mondhatja és nem mondhatják ki azok sem, akik a világgal együtt értek az életük végéhez.

Állottam már különböző halálos ágyak előtt. Láttam a test és lélek nagy küzdelmét az életért. Voltam világfinak az ágyánál. És láttam kezeit görcsösen belekapaszzkodni valamibe, a láthatatlanba és hallottam ajkáról ilyen szavakat: Élni szeretnék, mert még ezt is meg kellene tennem; ezt is be kellene fejezmem; életem irányát is meg kellene fordítanom! Minden sóhajtása a befejezetlenség, a be nem teljesedtettség nyögése volt! Éreztem, hogy annak a világfinak egy betöltetlen vágya van: szeretné kimondani ezt a szót, hogy "Beteljesedett!" De nem tudja kimondani, mert az ő élete csupa üresség, csupa szomjuság, csupa éhség. Az ő élete nem teljesedett be. — Ellenben álltam ágy mellett, mely hosszú ideig tövissel volt megvetve; mely roppant kinokkal gyötört szegény emberi testet; fiatal és öreget is. És ennek az ágynak a lakója, mikor befejeződött az ő szenvedése: elmosolyodott arccal nézett rám és ha nem is bírta kimondani ajakkal, de meleg tekintetével, végtelen nyugalomával ugyanugy beszélt, ahogy Krisztus Urunk a keresztfán: Beteljesedett! És hogy kimondhatta ezt a fenséges krisztusi szót: bátran várta a nagy Ismeretlent, akivel egész életében, legalább is életének második felében sokszor barátkozott, sok szót váltott, anélkül, hogy látta volna arcát. És megéreztem benne azt a boldog embert, akit az Istenfia a hegyibeszédben megrajzolt és önmagában tökéletesen megvalósított és az egész világnak megmutatott a kereszten.

Keresztény testvéreim, nézzük meg ezt a Boldog Embert a Golgotán! Igazak-e hát azok a

vonások, amelyekkel a tömeg elé lépése idején megrajzolta a boldog embert nekünk?!

1. Ott áll az Üdvözítő a Golgotatetőn. Most fosztották meg ruháitól. Szent mezítelenségben magaslik az emberek elé. Eddig nem volt hová lehajtania fejét: most már az egyetlen utolsó tulajdonától, az édesanyjai kéz által szövött köpenytől is elszakad. És az a ruhátlan Jézus el tudja mondani magáról, hogy az Ő élete teljes, az Ő vágyainak vágya beteljesedett!

A világ királyi palástokról, tömegeket térdre-kényszerítő tekintélyről, terített asztalokról álmodik: ha keresi a boldog embert. Az Úr Jézus leteríti a dus asztalokat: már nem kell neki a kánaeni menyegző és nem kell neki Simon farizeus gazdag asztala. Otthagyatja tanítványaival szegényes otthonukat, az egyszerű élet nyugalmit és kiviszi őket a teljes jövőtlenség, kilátástalanság ködébe: hogy saját magáról rájuk rajzolja a boldog ember legelső arcvonását, a szegénységet. — És azok a tanítványok, akik teljes önátadással követik Őt a szegénység útján: nem lázadoznak szegény sorsuk ellen és nem is gyötri őket soha anyagi gond. Érzik, hogy Isten tartja őket ölében és amint a gyermek nem gondol a jövővel, míg anyja ölében ülhet: ők is a gondatlanság gyermeki örömeiben élnek. Csak az egyetlen Judás torpan meg a jövőtlenség előtt. Kínozza őt a gondolat: mi lesz vele, ha egyszer magukra hagyja őket az Úr? És titokban gyűjteni kezd. Először talán mellékkeresettel, többletmunkával osztja meg magát az Úr Jézus és önmaga között. Később pedig a gyűjtés vágyától hajtva megtizedeli a krisztusi család eltartására adott alamizsnát is. És ebben a vagyongyűjtő tanítványban tragikus módon valósul meg a lelkiszegénység nagy igazolása: Boldogtalanok a lelkileg nem szegények, boldogtalanok az anyag rabszolgái! A vagyonos

Judás, aki még Krisztusából is pénzt keres: boldogtalanságában fölakasztja magát.

És ezzel szemben mily fönséges az apostolok osztlásának a jelenete! Nincs semmijök, amit utra vinnének. Még tarisznyájukat is elhagyják, mert így parancsolta meg nekik az Úr. És sarutlanul, egy-szál kopott köpenyegben, szabadon és mosolyogva nekivágnak a világnak, a gazdagnak, a hatalmasnak: hogy megmutassák, hol van a boldogság! S ennek az apostolcsoportnak nagy követője, a nemzetek apostola, a római polgár, az előkelő farizeus-tanítvány, mindenéből kiforgatva, mindent otthagya így tud írni új hiveinek: „Testvérek, örüljete! Ismét mondom, örüljete!” Nem bírja magában tartani a boldogságot, melyet ad neki a krisztusi szegénység. Ahová megy, Jeruzsálemtől Rómáig: mindenütt a szegénységében boldog Krisztus örömét hinti szét a lelkeken.

2. A másik boldogságvonás, keresztény testvéreim, amellyel arcán áll Krisztus a Golgotán: az igazság szomjazása. „Boldogok, akik éheznek és szomjaznak az igazságot, mert ők megelégtettek!” — Az Üdvözítő az utolsó vacsora óta sem ételt sem italt nem vett magához: pedig érezte, hogy szent teste roppant erő kifejtés előtt áll, Ő tudta, hogy egész éjjel nem fog aludni s ez az álmatlanság megszívja majd testi erejét, Ő tudta, hogy egyik helyről a másikra fogják hurcolni s ez a jöves-menés kimeríti őt. Ő tudta, hogy súlyos két gerendáját neki magának kell felvinnie a hegytetőre s ehhez egészség és erő kellene. Mégsem evett, mégsem ivott.

A világ meg szokta kérdezni halálraítéltjeitől, hogy mi az utolsó kívánságuk. És az elítéltek többnyire valamelyik kedves ételüket, vagy italukat kérik utolsó kegyelemnek. A világ megadja neki, hogy ál-irgalmát mutassa az életből való kikergetésre ítelt emberrei szemben. — Jézust

nem kérdezik. Jézus nem is kér. Hiszen az utolsó vacsorán kimondotta már a tanítványainak: Bizony mondom nektek, nem iszom e vennyige terméséből aznapig, midőn amaz újat iszom Isten országában“ (Mk. 14, 25). Ezekkel a szavakkal megmutatja az Úr a boldog ember szomjának a tárgyát: a boldog ember az Isten borára szomjazik. És ez a bor: az igazság, a szentség. Ez a bor lendíti mámorba az angyalokat. Az Isten örök szépségének a bora: amelynek ivását itt a földön meg kell kezdenünk, ha le nem akarjuk késni a boldog ember állapotát.

Micsoda fönséges örökségünk nekünk ez a krisztusi szomjazás! Ő az utolsó órákban sem szomjazik mást, mint amit a bethlehemi első órában szomjazott: az Isten szépségét magában az Istenben és a majd visszazépülő emberi lelkekben.

Csoda-e, hogy az emberi lélek mélységes fertőjének a látásán eliszonyodik s még elemibb erővel tör ki belőle a vágy az isteni szépség után s a kereszt hét szava között helyet ad ennek a szónak is: „Szomjazom“.

Lent is szomjazik a tömeg. Bosszut szomjazik és issza is a gyűlölet kelyhét szakadatlanul. Gunyolódnak, szitkozódnak, tobzódik bennük a pokol. És vajjon kielégülnek-e? Lát-e Krisztus valami jelet az arcukon, a lelkükön: amely a kielégültség természetes bizonyítéka volna? Ő nem! Az éhes és a szomjas gyermek sír: vonásai eltorzulnak! Mikor kielégül: sírása elnémul, könnyei meg elapadnak, arcvonásai elszelidülnek, mosolyosokká válnak. A szomját oltó ember arca szelid és nyugodt. Mégis ez az őrjöngő zsidó tömeg, melynek minden a kivánsága szerint történik; amely Krisztus vérét és kinjait cseberrel issza: korántsem látszik kielégültnek. Arca torz marad, szomjusága nő: a pokol nem bírja szomját oltani soha!

Keresztény testvéreim, ez a földi szomjuság sorsa. Aki nem az Istent, az Igazságot, a Szentséget szomjazza: annak a szomja mind-égyőbb lesz és a lelke nem fog elszelidülni. Nézzétek a világ fiait! Isszák a sok tiltott gyönyörűséget: habzsolnak tele szájjal bűnöket; izgatják érzekeiket, csigázzák szenvedélyeiket. És mi a végük? Életunalom! Disztelen halál: amelynek közeledtére kétségbeesetten kapaszkodnak a levegőbe, mert érzik, hogy valami hiányzik az ő életükből: befejezettség, a beteljesedettség. Ezeknek a boldogtalanság rétejeire terelődött lelkeknek kiáltja oda az Úr a keresztről: El innen, emberi lelketek! Sohasem lesztek boldogok, ha oda nem vágjátok a Golgota szikláihoz örömpoharaitokat, melyekkel eddig szomjatok oltani akartátok! Boldogok, akik éheznek és szomjaznak az Igazságot, mert ők — és *csakis ők!* — fognak kielégülni!

3. A Golgota Istenének újabb főséges arc vonása, keresztény testvéreim: *a szenvedés-vonás.* „Boldogok, akik üdözést szenvednek az igazságért, mert övük a mennyek országa!”

Krisztus maga volt az Igazság. Ahol ő megjelent, az emberek mindig az Igazságot érezték meg benne. És kétségeikkel seregesen tódultak hozzá az emberi lelkek. Nikodémus föláldozta éjjeleit, hogy megismerje Krisztusnak a lelkét. A tömeg egyik városból a másikba jár utána, körülállja a tengert, amelyen hajózik fáradtan az Úr, hogy hallja tőle az igazságot. Zaccheus feliparkodik a fügefa tetejére, hogy lássa az Igazságot. Az egész világ az igazságot keresi nála. De épen azt a végtelen Igazságot nem bírta ki a pokol. Elkezdte azért fűteni a földhöz tapadó lelkeket a féltékenység tüzével és üdözöbe vette az Igazat, mint valamikor az ő előrevetett fénysugarait, a prófétákat. Fölingerelte Heródest, hogy tört adjon marcona katonák kezébe: hogy menjenek neki

Betlehemnek és gyilkolják meg az Igazságot . . . Mikor az Úr elindul názáreti magányából: a gúny törével, a lekicsinylés túszurásaival akarja kioltani a Fényt: „Jöhet-e valami jó Názáretből?” „Ez a názáreti ácsfiú fog nekünk prédikálni? mondják saját rokonai és földiei. Köveket is ragadnak, hogy belefojtsák az igazságot . . . De Krisztust el nem kedvetleníti ez a szüntelen üldözés: hiszen ő tudja, hogy a szenvedés a boldogság forrása! Tovább vonul s a nyomában fakadó gyűlölettüzeknek a lángja nem ér fel az Igazságig. Diadalmasan vonul be a lelkekbe. És a sátánnak néznie kell, hogyan rajongnak érte a gyermekek: hogyan áldják utjain az édesanyák. És azoknak az ujjongó asszonyoknak virágvasárnapi felvonulása kétségbeejti őt. Mi lesz a sötétiséggel, ha elpártolnak attól az anyák, akik a jövődőt nevelik; és a gyermekek, akik a jövődőt alkotják? Ha csak a jelent hódította volna meg az Igazság s a Fény nem vetődött volna bele a jövőbe: talán eltűrte volna az Úr Jézus nagy, de tünékeny diadalát: mintahogy eltűrte a görög bölcsekét. De a jövődő meghódítását el nem viselhette. Tenni kell valamit! S ez a gondolat unszolja őt a legutolsó és legalacsonyabb fegyverhez: a gyilkossághoz. A szeszélyes tömeg szemét beköti a kételkedés fekete kendőjével: aztán föllobogtatja benne a vérszomjat, az Igazság ellen korbácsolja Izraelt. És munkájának látszólagos sikere van: mert meghalt Krisztus a kereszten.

De vajjon meghalt-e? De vajjon meg tudtak-e nyugodni a sötétiség szellemei abban, hogy sápadtan függ a kereszten az Igazság? Ó nem! Az Igazságnak nincs meghalása! Az csak ruhát cserélt: a romlandó test helyett a megdicsőült testet készül magára venni. S ezt titkon megérzi a pokol és öröket állít a sziklasír elé! Mintha

sejtené, hogy a hatalmas ködarabot elrepíti majd a börtönéből kirobbanó isteni Igazság.

Keresztény testvéreim, ez a krisztusi diadalmos tragédia a katolikus egyház élete is. A katolikus Igazság is végigjár az emberiségen. Nincs országhatár, mely útját állani tudná. Nincsenek korszakok, amelyek életét le tudnák zárni. Minden egyéb hit eloszlik a hitközönyösségben és beletorkollik az Isten-tagadásba: a katolikus Igazság az egész világ gyűlölködése és a pokol hatalmainak minden mesterkedése között is él. A rendszereket, melyek ellen támadnak emberi hatalmaságok védik, szuronnal és görögtüzfénnyel terjesztik. Injekciózzák azokat és mentőöveket nyújtogatnak utánuk. Ideig-óráig színen maradnak még: aztán eltűnnek, mint hajdan a világszerte elterjedt ariánista eretnecség, mint ahogy fogy napról-napra a pogányság. Mert az örökéletű Igazság mellett minden időleges és látszólagos felülkerekedésük mellett is ürességek, benemteljesedett-ségek azok: amelyek önmagukban hordják a halált. Ha pedig az Igazság a sok üldöztetés után is megmarad és nyakára lép a tévedéseknek, a gyűlölségeknek: csodálkozik-e valaki azon, hogy Krisztus boldognak hirdette és önmagán is boldogoknak bizonyította azokat, akik üldöztetést szenvednek az Igazságért. Akik életüket az Igazsághoz kötik: azok az Igazsággal élnek és nem halnak meg örökké. Lehet-e boldogtalan az, aki örökké a fénynek, a ragyogásnak az életét éli?

A katonák is, akik eszméért mennek küzdeni: jól tudják, hogy nem vár reájuk kényelem kint a csatatéren: hanem szenvedés. De ragyogó arccal tudnak elmenni, mert biznak az eszme diadalában és ez a remény elbiratja velük a szemükbenéző szenvedés sötét tekintetét is. És amikor hazakerülnek a halál rétvéről: nyugodt öregségükben oly melegséggel és színesen tudják elmondani unoká-

iknak az eszméért való szenvedésüket: hogy azok fellelkessednek a szenvedésekért.

Ellenben akik árulói, vagy bujkálói voltak az eszmének és az érte való szenvedéseknek: lelkükön a szégyennek és alacsonyságnak undorító bélyegét hordozzák. És bármily sikeresen tudtak megmenekülni a szenvedés elől: örömtelenséggel foltozottan vonszolják dicsértelen életüket.

„Boldogok, akik üldöztetést szenvednek az Igazságért.“

4. Keresztény testvéreim, még egy krisztusi vonása van a boldogságnak és ez: *a szelidség*. „Boldogok a szelidek, mert ők birják a földet.“ Befelé fölséges örömforrás. Kifelé: lenyűgöző hatalom.

Mennyivel istenibb hegy a szelid Jézussal a Golgota, mint az Ószövetség törvényét adó Sina-hegy Mózesrel!

Mózes nemzetének nemcsak szentje volt, hanem fejedelme is. Mig ő a hegytetőn a világot fenntartó Istennel az ígért földjéről, a frigszekerényről, az áldozatokról, a jövő szabadjáról társalgott és átvette a törvényt: addig a hegy lábánál elterülő sikságon arany borjut öntött bálványnak a zsidó nép. S amint Mózes meglátta népének ezt az el-tévelyedését: indulatba jött s haragjában odavágta a két kőtáblát a sziklához, ezer és ezer embert nyeletett el a földdel; mennydörgő beszéddel rémitette népét az igaz utra. Az újszövetségi ember lelkének megdöbbenően emberi Mózes szörnyű haragja. — Mennyivel fönségesebb az a szelidség: mellyel az Úr a másik hegyen, a Golgotán nézi a megtévelyedett tömeget! Ahelyett, hogy villámokat szórna elvetült kinzóira, imádkozik értük, bocsánatot esd nekik, mentegeti őket: nem száll le a keresztről, hogy annak két gerendájával verje halálra ellenségeit!

Ha Mózes haragja százezernyi maroknyi népet

tudott hódolatra kényszeríteni: ez a végtelen krisztusi szelidség száz és száz millió emberi lelket tudott megigézni, követésre indítani, öröme gyujtani. Mutatok, keresztény testvéreim, arra a titkos jelenésekbeli sorra, akik fehér ruhában követik a Bárányt: Jézus Krisztus szelid szüzeire. Ők örök bizonyítékai a világothódító szelidség szépségének, hatalmának és igazságának.

Ime keresztény testvéreim, ezekből a vonásokból tevődik össze az igazi boldog embernek a szépsége: amelyet megsejtett már a pogány római bölcselő, Seneca is és amely a boldog ember ingeről való legendában él ma is a népek ajkán.

Beteggé lett a szép király-leány. A király összehívta országa legnagyobb orvosait. Megvizsgálták, de egyik sem találta el a beteg baját. A király kétségbeesetten látta, hogy sorvad napról-napra gyermeke. Küldet idegen országok híres orvosaiért. Meghallotta a királylány betegségét egy öregember. Jelentkezett a királynál és így szólt: Felség, én meggyógyítom a te leányodat. A király szeme megcsillant és kincseket ígért a bölcs embernek. Az öregembernek azonban nem kellett a kincs, mielőtt munkáját sikerrel el nem végezte. Mielőtt hozzáfogott volna a gyógyításhoz, még egy feltételt szabott ki a királynak: „Egy boldog ember ingére volna szükségem, ha ezt ráadhatom a betegre, tüstént meggyógyul.“ A király könnyűnek látta a feltételt. „De azt magadnak kell elhoznod!“ figyelmeztette a bölcs és egy évet tűzve ki a királynak, megígérte, hogy leánya addig életben marad és ő eljön meggyógyítani őt. A királyi udvar tele volt fejedelmi kegyben sütkérező emberekkel. Sorba előhívatta őket a király és megkérdezte: boldogok-e? És nagy csodálkozására egyetlen udvaronca sem tudta magát boldognak mondani. Aztán magához hívatta a főváros tudósait, akiket mindenki tisztelettel övezett; országa hadvezé-

reit, akik győzelmeikkel irták nevüket a törénelembé. És egyetlen embert sem talált közöttük, aki igazán boldog volt volna. Az idő telt és nem talált még boldog embert. Ekkor vándorlegény ruhájába öltözött és elindult országába ismeretlenül. Városról-városra, faluról-falura vándorolt: minden szembejövő embert megkérdezett. És az emberek televoltak elégedetlenséggel, nyomorusággal, telhetetlenséggel, boldogtalansággal. Az év már lefelé járt. Ruhája lerongyolódott. Lábai rogyadoztak már a vándorlástól és még nem akadt egyetlen boldog emberre sem. Reménytelenül fordult vissza, hogy legalább életben találja még gyermekét az év leforgása előtt. S amint egy erdővel borított hegyen áthaladt: énekhangot hallott. Megállott. Az ének emberi ajakról jött, lágy volt és elragadó. Elindult a hang irányában: mert az az érzése támadt, hogy így csak boldog ember énekelhet. És egy barlanghoz ért, amelynek nyílásánál rongyba-burkolt, bozontos haju, szinte elvadult arcú férfi állott. Elállt a szeme-szája: vajjon ilyen csuparongy vad külsejű ember lehet-e boldog? Már vissza is akart fordulni csalódottan: de — gondolta — megkérdezi mégis. És megszólította a remetét: „Mondd, Isten embere: boldog vagy-e te?“ A remete vad arca elszelidült és szemeiből valami varázslatos jószág, nyugalom sugárzott a királyra. „Én? boldog vagyok, vándor!“ felelt szeliden és kérdőleg nézte a királyt. A király megkönnyebbülten sóhajtott: „Ó, Isten embere, könyörülj meg az én leányomon! Beteg szegény nagyon. És csak egy orvossága volna: ha rá tudnám adni a boldog ember ingét. Ó add nekem a te ingedet, ember!“ A remete részvétesen felelt a királynak: „Az ingemet nem adhatom.“ A király újra könyörgött: „Tudd meg, hogy királya vagyok ennek az országnak és a félkirályságomat odaadom neked, ha meggyógyul a leányom!“ A remete

nyugodtan felelt: „Ha egész országodat ideadod, az ingemet akkor sem adhatom.“ És, hogy szavait megindokolja, széthuzta mellén a rongyot és a király csodálkozva látta, hogy egyetlen boldog embert talált országában és annak sincsen inge.

Keresztény testvéreim, ez a legenda talán sohasem történt meg egy királlyal sem: de milliószor megismétlődik a lélek történelmében. Beteg az emberiség szépséges kiráyleánya a lélek. A világ nagy tudósai, gazdagjai és hatalmasai összejönnek időnként és tanácsot tartanak a beteg fölött. Egyesek azt mondják: új államformákat kell adni a világnak s akkor boldogabb lesz az emberiség. Mások azt mondják, új szórakozásokat kell kitalálni, hogy boldogabb legyen az ember. Ismét mások valami új hitet, új evangéliumot ajánlanak orvosságnak. Minden törekvésük meddő kísérlet: az emberi lélek sorvad napról-napra a boldogtalanságtól. És akkor előjön a bölcs öregember, az Idők névtelen öregje és a boldog ember ingének a keresésére indítja a világot. A világ nekivág a történelemnek, az emberrengetegnek: nemzetek és egyéniségek sorsának és keresi a boldog embert. És sehol sem találja. Egyszer valahogyan elkerül egy hegy tövéhez, amely a lélek világtörténelmének a középpontja lett. És ennek a hegynek a tetejéről valami csudálatos ének hangzik le a völgybe. Ilyen éneket csak boldog ember énekelhet! A boldogságkereső világ megáll s aztán megyen a hang irányába és megtalálja a boldogság énekének énekesét, Jézus Krisztust; amint énekli a legszebb éneket: „Beteljesedett!“ És látja, hogy ez a boldog Isten-énekes szentül mezítelen. Nincs neki semmije, csak a megtört teste és a diadalmas szenvedése. És amint ránéz arra a lehajlott istenemberi fejre, azokra a végtelen nyugalommal lecsukódott szempillákra, tündöklően sápadt arcra: megérzi, hogy ez a világ csak akkor lehet boldog,

ha magára veszi egyszer az Úr Jézus ruhátlanságát, megváltói szenvedéseit, az arcáról sugárzó igazság fényét és a szelídség természetfölötti fegyverét.

Keresztény testvéreim: szomorú az út, melyet megjártam lelketekkel. De, látjátok, a krisztusi tragédiának utolsó napja, a Nagypéntek már magában hordja önnönvigasztalását is! Minél mélységesebb a lélek szenvedése : annál hamarabb virágozik ki abból a boldogság. Hiszen három nap is alig telik el a nagypénteki délutántól: és már ömlik a kínozhatatlan feltámadás fényessége a sziklasírból. Azért ne vessétek el sohasem az élet keresztjét: hanem öleljétek szoroson magatokhoz azt, hisz' a keresztfa megelevenedik a jól szenvedőnek! Lehajlik róla a feltámadott Krisztus és beöltözteti az angyalok örömébe. Amen.

TARTALOM.

I. Krisztus keresztje: Az öröm rejtőhelye Az örömtelenség új örömök forrása	3
II. Krisztus megoldja, a világ összekuszálja a nyomor kérdését A nyomor szenvedése	16
III. Jézus, Dávid fia: könyörülj rajtunk! A lelki nyomor kiáltása	31
IV. A nyomor egyetlen orvossága: A kereszt hite! Az egyetlen krisztusi hit	46
V. A mi Krisztusunk. A kereszt Istene	60
VI. Segítsünk Krisztusnak! Akik szembe jönnek az Úrral	75
VII. A Golgota Embere A boldog ember	89

